

KÖYSI KAULASSA

Miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan uhrina

Päivi Tapaninen

Opinnäytetyö, syksy 2010

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonia ja nuorisotyö

Sosionomi (ylempi AMK)

TIIVISTELMÄ

Tapaninen, Päivi. Köysi kaulassa. Miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan uhrina. Järvenpää, syksy 2010, 67 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi-diakoni ylempi AMK, diakonia ja nuorisotyö.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan uhrina. Tutkimusaineisto koostuu seitsemän parisuhdeväkivaltaa kokeneen miehen tarinasta. Heistä viisi on irrottautunut väkivaltaisesta suhteesta ja kaksi elää edelleen väkivaltaisessa parisuhteessa. Kaikki seitsemän ovat olleet tai ovat heterosuhteita. Tutkimus on laadullinen tutkimus ja lähestymistapa narratiivinen. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda kuuluviin miehen ääni kokemusten kautta.

Tutkimuksen aihe on merkityksellinen ja ajankohtainen. Miesten kokemaa ja naisten tuottamaa parisuhdeväkivaltaa on Suomessa tutkittu vasta vähän. Aihe on yllättäen nousemassa myös julkiseen keskusteluun. Suhtautumista parisuhdeväkivaltaan pitää muuttaa, vanhoja myyttejä miehestä pahana ja naisesta hyvänä tulee korjata.

Miesten tarinat on jaettu lajityyppeihin: selviytyjiin ja sinnittelijöihin. Selviytyjät ovat hakeneet apua, heitä on kuunneltu ja he ovat saaneet apua ja lopulta irrottautuneet väkivaltaisesta parisuhteesta. Heillä on ollut myös vahva ystävien ja sukulaisten tukiverkko, vaikka yhteydenpito heihin on ollut välillä vaikeaa. Merkittävää on heidän saamansa apu kirkon työntekijöiltä (diakoni ja pappi). Heidät on otettu vakavasti ja tasavertaisena naisen kanssa heidän hakiessaan ammattiapua. Sinnittelijöillä ei ole ystävien tai sukulaisten turvaverkkoa eivätkä he ole hakeneet apua mistään. Heidän tarinansa tukee käsitystä, että miehelle avun hakemisessa on erityinen kynnyks ja hän pelkää tulevansa ohitetuksi tai naurunalaiseksi. He edustavat vanhempaa sukupolvea, joka ei eroa helposti. He ovat ahdistuneita ja masentuneita ja ”tikittäviä aikapommeja”.

Naisten ja miesten kokemukset parisuhdeväkivallasta eroavat joiltain osin, mutta kokemuksissa on tunnetasolla paljon samankaltaisuutta. Parisuhdeväkivallasta pitää puhua ja siihen pitää puuttua. Miehillä, jotka ovat kokeneet parisuhdeväkivaltaa, tulisi kehittää tukitoimia. Myös lasten kokemuksia tulisi arvioida ja kehittää myös heille tukitoimia.

Asiasanat: mies, parisuhdeväkivalta, perheväkivalta, ammattiapu, selviytyminen, narratiivisuus

ABSTRACT

Tapaninen, Päivi. Rope around the neck. Intimate partner violence as experienced by men. Järvenpää, autumn 2010, 67 pages.

Diaconia University of Applied Sciences, Järvenpää Unit, European Master in Diaconia and Christian Social Practice.

The purpose of this study is to describe intimate partner violence as experienced by men. The data consists of letters written by seven men who have experienced intimate partner violence. Five of them have got out of the violent partnership and two of them still live in the violent partnership. All seven partnerships are heterosexual. This study is qualitative and the approach of the study is narrative. The purpose of this study is to bring out the voices of the men through their own experiences.

The subject of this study is of great importance and it is current. Intimate partner violence as experienced by men and caused by women has not been studied in Finland. The subject is surprisingly enough about to come up in public conversation. People should change their attitude towards intimate partner violence, old myths about bad men and good women should be reviewed.

There are two types of men in the stories: the survivors and the persistents. The survivors have looked for help, they were listened to and they have got help to get out of the violent partnership. Even if the communication between friends and family has been difficult the men have had a strong safety net around them. The help that they received from the diacon and the priest has been remarkable. When they look for professional help they have been taken seriously and their problems have been treated as seriously as the women's issues. The persistents have no safety net around their friends and family and they haven't looked for any professional help either. Their stories support the public opinion that it is more difficult for men to get help because they are afraid of being ignored or laughed at. They belong to the older generation who doesn't get divorced easily. They are anxious and depressed and they are "ticking timebombs".

Intimate partner violence as experienced by men and women is different in parts but on the emotional level you can find similarities. Intimate partner violence is an important issue to talk about and to interfere. Support should be arranged to the men who have experienced intimate partner violence. Support should also be arranged to the children and their experiences should be evaluated and help should be rendered to them.

Keywords: man, intimate partner violence, domestic violence, professional help, surviving, narrative

SISÄLLYSLUETTELO

1. MIESTEN KOKEMA PARISUHDEVÄKIVALTA – VAIETTU ASIA	6
2. PARISUHDEVÄKIVALTA	9
2.1 Määrittely	9
2.2 Parisuhdeväkivalta rikoksena.....	10
2.3 Parisuhdeväkivallan muotoja	11
2.4 Parisuhdeväkivallan selitysmallit.....	13
2.5 Miehen kokema parisuhdeväkivalta – hyväksyttäväkö?.....	14
2.6 Parisuhdeväkivallan vaikutuksia	16
3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksessa käytetty menetelmä	18
3.2 Narratiivinen lähestymistapa	19
3.3 Aineisto ja sen kerääminen sekä analyysi	20
3.4 Tutkimuseettiset kysymykset	20
4. VÄKIVALLAN MUODOT MIESTEN TARINOISSA.....	22
4.1 Miesten kokema henkinen ja fyysinen väkivalta.....	22
4.2 Parisuhteen lähtötilanne	23
4.3 Selittämättömiä raivonpuuskia – henkistä väkivaltaako?	24
4.3.1 Mitätöinti, nolaaminen ja puhumattomuus	24
4.3.2 Solvaaminen, loukkaaminen, herjaaminen ja huutaminen.	26
4.3.3 Ihmissuhteiden kontrollointi, itsemääräämisoikeuden riistäminen, manipulointi ja mustasukkaisuus	28
4.4 Fyysinen väkivalta ja puolustautuminen.....	29
4.5 Seksuaalinen väkivalta vai läheisriippuvuus?	32
4.6 Hengellinen väkivalta	33
4.6 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti.....	34

5. AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN	35
5.1 Ystävät ja sukulaiset turvaverkkona	35
5.2 Ammattiauttajat ja seurakunnan rooli auttajana	36
5.3 Lähteä vai jäädä – avun hakemisen esteet	39
5.4 Selviytyminen	40
6. VÄKIVALLAN VAIKUTUKSET ITSEEN JA IHMISSUHTEISIIN	42
6.1 Fyysiset oireet ja tunteet	42
6.2 Elintilan kaventuminen	43
7. MIESTEN TARINOIDEN LAJITYYPIT	44
7.1 Selviytyjät	44
7.2 Sinnittelijät	46
8. NAISTEN JA MIESTEN KOKEMA VÄKIVALTA	47
8.1 Naiset väkivallan tekijöinä	47
8.2 Yhtäläisyydet ja erot naisten ja miesten kokemuksissa	50
9. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA	55
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	60
LIITTEET	
Liite 1 Kirjoituspyyntö lehdissä	66
Liite 2 Kirjoituspyyntö ilmoitustauluilla	67

1. MIESTEN KOKEMA PARISUHDEVÄKIVALTA – VAIETTU ASIA

Päätökseni tehdä opinnäytetyö miesten kokemuksista perheväkivallan kohteena syntyi yllättäen ja tartuin ajatukseen sekavin tuntein. Olen kohdannut työssäni paljon perheväkivallan kohteeksi joutuneita naisia ja seurannut heidän selviytymistään väkivaltaisessa suhteessa ja myös irrottautumisestaan siitä. Kokemukset ovat olleet rankkoja ja se osaltaan tekee tämän tutkimuksen tekemisestä erittäin haasteellista. Koen myös, että omasta sukupuolestani johtuen on helpompi asettua naisen asemaan parisuhdeväkivallan uhrina. Tässä on selkeä itsetutkiskelun ja kehityksen paikka pyrkiessäni objektiiviseen tulkintaan.

Työparini diakoni Pirkko Orakosken kanssa olemme aloittaneet väkivaltatyön Vihdin seurakunnassa. Hän on pitkän linjan ammattilainen ja olen oppinut häneltä paljon. Olemme itse ohjanneet parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten vertaistukiryhmiä ja luoneet materiaalin vertaistukiryhmän ohjaamiselle. Tällaista materiaalia tai ryhmiä ei yleisesti ole vielä seurakuntien diakoniatyössä. Kokemus väkivaltatyön tärkeydestä diakoniatyössä innosti myös tähän tutkimukseen. Toivon, että vastaavia vertaistukiryhmiä voidaan kehittää myös miehille.

Pari- ja lähisuhdeväkivaltaa on pitkään pidetty perheen sisäisenä asiana, johon yhteiskunnankaan ei ole syytä puuttua. Monissa kulttuureissa tämä asenne on vielä vallalla. Erityisesti naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta on nähty esimerkiksi YK:ssa eräänä maailman laajimmista ja vaikeimmista ongelmista. Vasta muutaman viime vuoden aikana on herätty siihen, että myös miehet kokevat parisuhdeväkivaltaa puolisoidensa taholta.

Naisetkin syyllistyvät törkeään väkivaltaan puolisoaan kohtaan. Tämä ilmenee myös parisuhdeväkivaltatilastoista. Vuonna 2008 niihin merkittiin 147 törkeää parisuhdeväkivaltatapausta. Uhreista naisia oli 85 ja miehiä 62. Tapauksissa, joissa puoliso on yrittänyt tappaa toisen, sukupuolijako meni lähes tasan: Vuonna 2008 henkirikosyrityksen uhreista 11 oli naisia ja 10 miehiä.

Naisten kokemaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu paljon ja väkivaltaisille miehille on perustettu erilaisia miestyön muotoja. Kuitenkin mies parisuhdeväkivallan uhrina on edelleen suomalaisessa kulttuurissa tabu, vai onko? Yleinen oletta-
mus on, että mies ei puhu tunteistaan ja kokemuksistaan, varsinkaan parisuh-
deväkivallan uhrina. Haluan tässä tutkimuksessa tuoda nimenomaan miesten
ääntä kuuluville, kuvata heidän kokemuksiaan heidän itsensä kertomina.

Olen saanut jo palautetta siitä, miten tärkeä ja ajankohtainen aihe miesten ko-
kema parisuhdeväkivalta on ja miten tärkeää on, että siitä saadaan myös tutki-
mustuloksia. Olen saanut myös osakseni lukuisia huumorilla höystettyjä kom-
mentteja vaimojensa pahoinpitelemistä miehistä. Kaiken kaikkiaan näen jo näis-
täkin syistä asian tosi tärkeänä ja esille otettavana.

Perheen sisäiseen väkivaltaan havahduttiin Suomessa vasta 1960-luvulla. As-
teittain alettiin käydä yhteiskunnallista keskustelua ja kehittää tukipalveluja. En-
sin kiinnitettiin huomiota lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, sitten naisiin kohdis-
tuvaan. Myös iäkkäät ihmiset lähisuhdeväkivallan kohteena saivat huomiota
1980-luvulla. Väkivaltaisia miehiä alettiin auttaa noin 20 vuotta sitten. Keskuste-
lu naisista väkivallan tekijöinä tai miehistä väkivallan kohteena on vielä puutteel-
lista. (Ruohonen 2006, 9.)

Runsaasta eri tieteenalojen kiinnostuksesta huolimatta parisuhdeväkivallan il-
miössä on paljon tutkimuksellisia aukkoja. Parisuhdeväkivaltakeskus on
kulttuurisesti tullut ilmi vain naisten tarinoina, koska miehet ovat olleet vai-
ti kokemuksistaan väkivallan tekijöinä ja väkivallan kohteina. Mieskeskustelua on
käyty lähinnä vain naisten suulla. (Lahti 2001, 32.)

Miesten kokema parisuhdeväkivalta on nyt ajankohtainen, siihen on havahduttu
äkillisesti ja siitä on ollut artikkeleita lehdissäkin. Joka kymmenes turvakodin
asiakas on pahoinpidelty mies (Turun Sanomat 25.8.2009). Suomessa asiaa on
tutkittu vasta vähän. Löysin Tampereen yliopistosta Mari Helin-Tuomisen pro-
gradun, jossa tutkittiin miesten kokemuksia. Tässä tutkimuksessa tutkija rajaa
parisuhteet heterosuhteisiin. Hänen tutkimuksessaan oli lähtökohtana miehen
väkivallattomuus parisuhteessa. Hän haastatteli kolmea miestä henkilökohtai-

sesti ja yhtä sähköpostitse. Miehet olivat eri puolilta Suomea ja kukaan ei elänyt enää parisuhteessa väkivaltaisen puolison kanssa. Haastattelut olivat narratiivisia ja tutkija täydensi haastatteluja niiden teemojen osalta, jotka eivät tulleet miesten tarinoissa esille.

Toinen tutkimus on Aune Flinckin väitöskirja parisuhdeväkivallasta naisen ja miehen kokemana. Hänen tutkimusaineistonsa koostui 24 naisen ja 10 miehen kokemuksista. Tutkimusote oli fenomenologinen eli siinä kuvataan tekstuaalisessa muodossa yhtäältä kokemuksen merkitystä ja toisaalta ilmiöiden laatua. Tarkoituksena on ymmärtää ilmiön olennainen rakenne eikä kuvata kokemuksia sellaisinaan.

Löysin muutamia yhdysvaltalaisia tutkimuksia, esimerkiksi Philip W. Cook: *Abused men* ja E.M Moore: *A call for injustice – domestic violence against men – the hidden side of domestic violence* (erään miehen omakohtainen tarina kokemastaan parisuhdeväkivallasta) sekä Martin Fiebert: *Why women batter* ja yhden saksalaisen tutkimuksen, jossa on tutkittu miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa. Internetissä on myös useita sivustoja, joissa käsitellään miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa. Tällainen on muun muassa Menweb, jossa on miesten tarinoita ja asiantuntijoiden artikkeleita parisuhdeväkivallasta sekä *Hidden hurt/ domestic abuse information* –sivut, joihin olen tutustunut. Kun huomaan, miten vähän tätä asiaa on tutkittu Suomessa ja miten vähän siitä puhutaan ääneen, sitä suurempi halu minulla on kuulla miesten kertomuksia kokemuksistaan. Toivon saavani miesten ääntä kuuluviin ja kehittää tukitoimia myös seurakunnan diakoniatyössä.

2. PARISUHDEVÄKIVALTA

2.1 Määrittely

Käsitteet, joita käytetään kuvaamaan perheessä tapahtuvaa väkivaltaa, voidaan toisaalta määrittellä kodin tilan mukaisesti kotiväkivallaksi, perheenjäsenyyden mukaisesti parisuhdeväkivallaksi tai läheisväkivallaksi ja perheen sisäisiin suhteisiin liittyväksi perheväkivallaksi. Perheväkivalta käsittää naisiin, lapsiin ja miehiin kohdistuvan perhepiirissä tapahtuvan väkivallan (Lehtonen, Perttu 1999,10).

Parisuhdeväkivalta nousi julkiseen keskusteluun Euroopassa 1960-luvulla. Parisuhdeväkivallan esiin nostaminen ja määrittely yhteiskunnallista puuttumista vaativaksi ongelmaksi olivat seurausta toisen aallon feministisen liikkeen aktiivisesta toiminnasta. Aluksi Suomessa puhuttiin nimenomaan perheväkivallasta, jolloin huomio kiinnitettiin perhesuhteisiin, vuorovaikutusongelmiin ja sosiaaliseen huono-osaisuuteen. Parisuhteen väkivalta nähtiin kahden tasaveroisen kiistakumppanin välisenä konfliktina ja sitä käsiteltiin sukupuolineutraalein termein. Vasta 1990-luvulla alettiin ulkomaisten esikuvien mukaisesti puhua naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja sen myötä alettiin pohtia uuden näkemyksen mukaista väkivaltatyötä. Pariterapia hoitomuotona syrjäytettiin ja kehiteltiin omia erillisiä auttamisen muotoja väkivallan tekijöille ja uhreille. Miehiä parisuhdeväkivallan uhreina ei mainittu erikseen missään vaiheessa. (Keskinen 2005, 14.)

Vuonna 1996 Maailman terveysjärjestön (WHO) työryhmä määritteli väkivallan sellaiseksi tarkoitukselliseksi, aktuaaliseksi tai uhkaavaksi itseen tai toiseen ihmiseen, ryhmään tai yhteisöön kohdistuvaksi fyysisen voiman tai vallan käytöksi, joka joko aiheuttaa vammoja, kuoleman, psykologista vahinkoa, kehityksen häiriintymistä tai riistoa. Tämä määritelmä käsittää kaikki väkivaltatyypit ja kattaa laajasti sekä vahinkoa ja kuoleman aiheuttavat teot että tekemättä jättämisen. (Flinck 2006, 17.)

Parisuhdeväkivalta on erittäin monimutkainen ja dynaaminen ilmiö, johon sisältyy erilaisia kokemuksia, tunteita ja tulkintoja. Parisuhdeväkivallan määrittelyssä on yksilöllisiä, kulttuurisia, rodullisia ja sukupuolisia eroja. Parisuhdeväkivalta on tarkoituksellista, eri tavoin toteutuvaa puolison tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallintaa, joka loukkaa puolison itsemääräämisoikeutta tai yhteisiä sitoumuksia. Parisuhdeväkivalta voi olla suoraa tai epäsuoraa, ja sen tarkoituksena on vahingoittaa puolisoa, omaisuutta tai ympäristöä. Myös erilaiset aggression ilmutukset, jotka tähtäävät puolison vahingoittamiseen tai häiritsemiseen, ovat väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta on usein kietoutunutta, eikä sitä voida luokitella yhtenäisiksi ryhmiksi. Väkivallan tapahtumahetken aikainen parisuhde voi olla tutkimushetkellä entinen. Molemmat puoliset voivat olla väkivallan tekijöitä. (Flinck, 2006, 29.) Tässä tutkimuksessa väkivallaksi ymmärretään se minkä mies on kokenut väkivallaksi.

2.2 Parisuhdeväkivalta rikoksena

Parisuhdeväkivaltaa koskeva lainsäädäntö lähtee Suomen perustuslaista, joka määrää yhdenvertaisuudesta sekä oikeudesta elämään että henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Väkivallan käyttöä koskevat säännökset sijoittuvat pääasiallisesti Rikoslain 20,21,24 ja 25 lukuihin, joissa säädetään seksuaalirikoksista, henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, rauhan rikkomisesta ja vapauteen kohdistuvista rikoksista (Nyqvist 2001, 27). Henkiseen väkivaltaan rikoslaki ei juuri puutu. Unohdetaan helposti myös se, että omaisuusrikokset ja vahingonteot ovat tavallisia rikoksenmuotoja parisuhdeväkivallassa. Sosiaalihuollossa, päihdehuoltolaissa ja mielenterveyslaissa on omat lakikohdansa, joiden perusteella voidaan puuttua väkivaltaan (Nyqvist 2001, 27).

Kodin seinien sisäpuolella tapahtunut väkivalta on määritelty rikokseksi, mutta vuoteen 1995 se on ollut ns. asianomistajarikos, jolla tarkoitetaan sitä, ettei yhteiskunta ole voinut puuttua esimerkiksi pahoinpitelyyn muuten kuin uhrin suostumuksella. Käytännössä uhrit eivät tehneet ilmoituksia puolison uhkailujen tai vetoomusten seurauksena. Vuonna 1995 laki muuttui niin, että myös kodissa tapahtunut lievää vakavampi väkivalta on virallisen syytteen alainen rikos, jolloin

parisuhdeväkivalta ei enää ole yksityisasia, vaan siihen on mahdollista puuttua. Lakiin jätettiin kuitenkin pykälä, jonka mukaan uhri voi omasta vakaasta tahdostaan pyytää, ettei syytettä rikoksenteelijää kohtaan nosteta. Vuonna 2005 tämä porsaanreikä poistettiin laista. Lähestymiskiellot laki oli myös merkittävä uudistus vuonna 1999. Lakiin saatiin korjaava lisäys 2005 perheen sisäisestä lähestymiskiellosta, jonka mukaan väkivaltainen puoliso voidaan määrätä poistumaan yhteisestä kodista enintään kolmeksi kuukaudeksi. (Koivukangas 2006, 21.)

Jos väkivalta mitataan tekoina rikoslain tunnusmerkistön mukaan, ongelmaksi muodostuu se, että teot eivät selitä väkivallan motiiveja, konteksteja eivätkä väkivallan kokemusten merkityksiä. Pelkkä tilastoihin luottaminen haittaa huomattavasti ilmiön tarkastelua. 1990-luvun perheväkivaltatutkimusten perusteella Johnson ja Ferraro (2000) luokittelevat parisuhdeväkivallan 1) yleiseksi kahdenväliseksi väkivallaksi 2) intiimiksi terrorismiksi 3) väkivaltaiseksi vastustamiseksi ja 4) molemminpuoliseksi väkivaltaiseksi kontrolliksi. Väkivallan muotona yleisesti pidetyn kontrollin motiivit ja dynamiikka vaihtelevat. Yleinen kahdenvälinen väkivalta ei liity selkeästi puolison kontrollointiin, ei ole kovin vakavaa, usein toistuvaa eikä toistuessaan pahenevaa. Intiimin terrorismin motiivina on kontrollointi ja se liittyy parisuhteisiin ja on usein uudistuessaan raaistuvaa. Väkivaltainen vastustaminen liittyy väkivallan käyttöön itsensä puolustamiseksi, ja se on yleisesti liitetty naisten väkivaltaisuuteen. (Johnson ja Leone, 2005.)

2.3 Parisuhdeväkivallan muotoja

Fyysinen väkivalta on helpoimmin tunnistettavissa. Se voi vakavalla tavalla uhatta uhrin henkeä. Se voi olla esimerkiksi tönimistä, puristelua, puremista, lyömistä, potkimista, riepottelua, kädestä vääntämistä, kuristamista, pään hakkaamista johonkin tai hoidettavan kovakouraista käsittelymistä. On tavallista, että väkivaltainen puoliso pystyy kontrolloimaan väkivallan käyttöä siten, että lyö vain sellaisiin paikkoihin, että jäljet ovat peitettävissä ulkopuolisilta. Väkivalanteoissa voidaan käyttää erilaisia aseita, kuten puukkoa, ruuvimeisseliä, pesäpallomailaa tai käsiasetta. Uhrin ihoa saatetaan polttaa tupakalla tai hänen päälleen saateen heittää kuumaa vettä. (Nyqvist 2001, 16.)

Henkinen väkivalta on yleisin väkivallan muoto ja vaikein osoittaa tapahtuneeksi. Se on kuitenkin yhtä tuhoisaa, jollei tuhoisampaakin pitkäaikaisine seurauksineen. Fyysinen väkivalta aiheuttaa aina myös henkisiä seurauksia. Monen mielestä henkinen tuska tuntuu pahemmalta kuin mustelmat ja murtumat (Husso 2003, 205). Henkinen väkivalta voi olla sanallista tai sanatonta. Sen ilmenebismuotoja ovat esimerkiksi alistaminen, nöyryyttäminen, huutaminen, kiroilu, painostaminen, pilkkaaminen, nimittely, uhkailu, kontrolli, vähättely, alentuvasti käyttäytyminen, pelottelu, ihmissuhteista eristäminen, häirintä, mustasukkaisuus tai syyttely.

Seksuaalista väkivaltaa on kaikki tahdonvastainen seksuaalinen kohtelu. Tavallisimpia muotoja ovat seksuaalinen ahdistelu tai koskettelu ja seksiin pakottaminen. Parisuhdeväkivallan uhreina eläneet miehet ovat kuvanneet vaimoiaan ”seksillä kiristäjäksi”. Näyttää siltä, että varsinaista seksuaalista väkivaltaa se ei kuitenkaan ole.

Taloudellinen väkivalta on mm. toisen rahojen tai omaisuuden luvatonta käyttöä, toisen työansion estämistä, taloudellista kontrollia tai toisen kustannuksella elämistä (Lehtonen & Perttu 1999, 42).

Hengellinen väkivalta voi olla toisen ihmisen uskonnollisuuden tai uskonnollisten tarpeiden halveksimista tai pilkkaamista tai sitä, että kielletään uskonnon harjoittaminen tai pakotetaan osallistumaan ja noudattamaan jonkun uskonnon normeja ja sääntöjä (Lehtonen & Perttu 1999, 40).

Väkivalta voi ilmetä myös piilevänä eli latenttina uhkan ilmapiirinä, tietoisuutena, että väkivalta voi puhjeta milloin tahansa. Väkivallan uhri keskittyy jo ennalta ehkäisemään mahdollisia väkivaltilanteita muokkaamalla omaa käyttäytymistään ja yrittäen miellyttää ja myötäillä väkivallan tekijää. (Lehtonen & Perttu 1999, 44.)

Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti on väkivallan muoto, joka kohdistuu toisten avusta riippuvaisiin henkilöihin, tavallisimmin lapsiin, vammaisiin tai ikääntyneisiin (Lehtonen & Perttu 1999, 44).

Omassa tutkimuksessani määrittelen parisuhdeväkivallan käsitteen niin, että se sisältää parisuhteessa (niin homo-kuin heterosuhte) tapahtuvan puolison tekemän, mieheen kohdistuvan parisuhdeväkivallan.

2.4 Parisuhdeväkivallan selitysmallit

Parisuhdeväkivaltaa on selitetty vaihtelevin tavoin eri tieteenalojen teorioissa, ammattikäytännöissä ja eri sukupuolten kokemuksissa. Selitysmalleista ei ole yksimielisyyttä, eikä minkään selitysmallin eduksi ole kriteerien mukaista näyttöä. Vaikka en pyri tässä tutkimuksessa löytämään selitysmallia miesten kokealle parisuhdeväkivallalle, ilmiön ymmärtämisen kannalta se on tärkeää. Yhden selitysteorian käyttö paljastaa parisuhdeväkivallasta vain tietyn osa-alueen. (Peltoniemi, 1997.) Väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla olevat tekijät ja motiivit voivat olla erilaisia naisilla ja miehillä, joten naisten ja miesten fyysistä aggressiivisuutta parisuhteessa ei pitäisi selittää samalla tavalla. Miehillä aggressiivisuuden sosiaaliset merkitykset ja seuraukset ovat erilaisia kuin naisilla. Naisten ja miesten väkivaltaisen käyttäytymisen riskitekijät ovat samanlaisia. Nuoruusiän käyttäytymisongelmat ennustavat selvimmin väkivaltaista käyttäytymistä parisuhteessa. (Nykyri 1998.)

Parisuhdeväkivaltaa voidaan selittää biologisten teorioiden, yksilön psykopatologisten teorioiden, perheen ja parisuhteen vuorovaikutusteorioiden, sosiaalisen oppimisteorian sekä kehitysteorioiden ja yhteiskunnan rakenneteorioiden avulla (Hines & Saudino 2004). Parisuhdeväkivaltaa voidaan selittää myös ongelmana, joka johtuu uskonnollisista syistä, mielenterveysongelmista tai päihteiden käytöstä (Leonard 2001).

Biologisten teorioiden mukaan väkivaltainen käyttäytyminen selitetään perinnöllisyystekijöiden, biokemiallisten tekijöiden tai aivojen kehityshäiriön seurauksena. **Yksilöllisen psykopatologisen teorian** mukaan väkivaltainen käyttäytyminen johtuu persoonallisuuden rakenteen häiriytymisestä, joka on opittu tai muotoutunut lapsuuden kokemuksista, tai johtuu aivojen biologisesta toiminta-

häiriöstä kuten sokeriaineenvaihdunnan häiriöstä. **Perheen ja parisuhteen vuorovaikutusteorioiden** mukaan väkivalta johtuu vääristä vuorovaikutusmaileista ja väkivaltaa tulee tarkastella ottaen huomioon perheen vuorovaikutuksen konteksti, ominaispiirteet ja perhedynamiikka. (Danis 2003.)

Sosiaalisen oppimisen teoria näkee väkivallan perheen ja kulttuurin tuottamana käyttäytymisenä. Ihminen oppii käyttämään väkivaltaa yhtenä ongelmanratkaisukeinona erityisesti läheisissä ihmissuhteissa. **Sosiaalisen vaihdon teorian** mukaan ihmiset käyttäytyvät väkivaltaisesti läheisiään kohtaan siksi, etteivät seuraamukset hyötyn nähden ole suuria, kotona tapahtuvasta väkivallasta pidättäminen ja rankaiseminen eivät ole todennäköisiä, eikä väkivallan tekijän tarvitse pelätä takaisin lyömistä tai maineen menetystä. (Danis 2003.)

Sosiaalisen rakenneteorian mukaan väkivalta johtuu yhteiskunnan valtarakenteiden epätasapainosta. Tämä selitysmalli kiinnittää erityistä huomiota patriarkaaliseen vallankäyttöön naisiin ja lapsiin kohdistuvana fyysisenä, taloudellisenä ja poliittisena kontrollina. Perheväkivalta on heijastusta tästä patriarkaalisesta vallankäytöstä. (Laitinen 2004.)

Näille selitysmalleille on yhteistä se, että 1) perhe- ja parisuhdeväkivallan sosiaalisen ongelman laajuus on heikosti tunnistettu ja ymmärretty 2) perhe- ja parisuhdeväkivalta on vaikea ja monitahoinen ongelma 3) lapsuuden trauma tai muu trauma altistaa perheväkivallalle ja 4) niin kauan kuin perheväkivaltaa suvaitaan asenteissa ja instituutioissa, sen ennaltaehkäiseminen on vaikeaa. (Wolffe & Jaffe 1999, 135.)

2.5 Miehen kokema parisuhdeväkivalta – hyväksyttävääkö?

Miesten kokeman parisuhdeväkivallan uhritutkimuksia on niukasti. Amerikan intiaanien keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa miehet raportoivat kokeneensa parisuhteissaan lähes yhtä paljon emotionaalista väkivaltaa kuin naiset. Etelä-Carolinassa satunnaisotannalla tehdyssä väestötutkimuksessa 13 prosenttia

miehistä oli kokenut jonkin tyyppistä parisuhdeväkivaltaa elämänsä aikana. (The University of Carolina, 1998.)

Vaiettu naiseus oli Ensi- ja turvakotien liiton kehittämishanke vuosina 2004 – 2008. Tarkoituksena oli, että hankkeessa kehitetään eri toimintamuodoissa naisen tekemän väkivallan parempaa tunnistamista, nimeämistä ja interventioita. Naisen tekemä väkivalta (joka kohdistuu mieheen tai lapseen) on Törrösen mukaan edelleen meidän yhteiskunnassamme kulttuurinen tabu. Naiset käyttävät paljon niin sanottua epäsuoraa väkivaltaa, jonka todistaminen on aika mahdotonta. Nainen väkivallan tekijänäkin nähdään usein uhrina ja naiseen suhtaudutaan ymmärtäväisemmin kuin mieheen väkivallan tekijänä. Poliiseilla saattaa myös olla vähättelevä asennoituminen miehiin, jotka tekevät ilmoituksen puolisonsa (naisen) väkivaltaisuudesta. Miesten uhrikokemusta usein vähätellään ja mies saa vätyksen leiman. (Törrönen 2009, 10.)

Miesten kriisitukikeskukseen on vuosien 2004–2005 aikana tullut yhteensä 1816 yhteydenottoa, joista 33 on parisuhdeväkivallan kohteiksi joutuneita miehiä. Fyysistä väkivaltaa oli heistä kokenut 22 miestä, jotka eivät ole vastanneet väkivaltaan. Yksikään puolisonsa väkivaltaa kohdanneista ei ollut tehnyt asiasta rikosilmoitusta. (Helin-Tuominen 2006, 15.)

Perheväkivaltaa kokeneiden miesten puheissa on tunnistettavissa näköalattomuutta, kyvyttömyyttä tehdä päätöksiä, psyykkisiä oireita kuten ahdistusta, masennusta ja univaikeuksia. Tunnesidos puolisoon on ristiriitainen; osa hakee oikeutusta vaimonsa väkivaltaiselle käytökselle ja ymmärtää ja hyvän kauden tuoma optimismi on vahvaa. Jatkuva huoli on läsnä miesten ajatuksissa. (Mustonen & Palmu 2006, 9.)

Keväällä 2010 mediassa otsikoihin nousi hätäkeskuspäivystäjän käyttäytyminen hätäpuhelun aikana. Parisuhdeväkivaltaa kokenut mies oli paennut lastensa kanssa turvakotiin. Mennessään hakemaan kotoaan vaatteita lapsilleen vaimo oli käyttäytynyt väkivaltaisesti muun muassa lyöden miestä päähän. Kun mies soitti hätäkeskukseen, päivystäjä kyseli ivalliseen sävyyn ”otatko sinä pataa naiselta?” ja ” etkö pysty puolustautumaan, miten iso olet ja miten iso vaimo

on?” Kuultuaan että pariskunta oli samanpainoisia, päivystäjä totesi ”sehän on sitten tasapeli!” Mies teki hätäkeskuspäivystäjän käyttäytymisestä kantelun oikeusasiamiehelle ja tapaus tutkittiin. Tämä tapaus todistaa taas selkeästi sen, miten harvinaisia tällaiset avunpyynnöt ovat. Päivystäjä arvioi hätätilannetta ja esitettyjen seikkojen todenperäisyyttä omaan tuttavapiiriinsä kuuluvien henkilöiden ominaisuuksien perusteella. Päivystäjä sanoo omassa lausunnossaan, ettei käsitä, miksi mies pyytää apua, jos nainen ei ole häntä painavampi. Päivystäjän mukaan naisen tulisi olla painavampi kuin mies pystyäkseen aiheuttamaan vahinkoa miehelle. Hätäkeskuspäivystäjä sai toiminnastaan huomautuksen. Mielestäni tämä tapaus kertoo vallalla olevan asennoitumisen miesten kokemaan parisuhdeväkivaltaan. Asennoituminen on vähättelevää eikä asiasta ole tietoa. Yllättävää kyllä tämä ei tullut selvästi esiin tutkimukseni miesten kertomuksissa. Kaikki, jotka olivat apua hakeneet, olivat tulleet kuulluiksi ja vakavasti otetuiksi, joskin vain yhden mielestä hän oli hyötynyt konkreettisesti avun hakemisesta.

Vuosilta 1986, 1985 ja 1992 tehty yhdysvaltalainen vertailututkimus yleisistä asenteista koskien parisuhdeväkivaltaa ja sen hyväksyttävyyttä on mielenkiintoinen. Siinä kysytään, pitääkö hyväksyttävänä missään tilanteessa, että vaimo lyö miestä kasvoihin/ mies lyö vaimoaan kasvoihin. Esille nousee se, miten miesten naisille aiheuttaman väkivallan hyväksyttävyyden pienenee huomasti tultaessa vuoteen 1992 ja naisten miehille aiheuttaman väkivallan hyväksyttävyyden pysyy suunnilleen samana 1960-luvulta 1990-luvulle. Cook (2009) selittää tämän voimakkaan feministiliikkeen kehittymisen seurauksena. Tämä kertoo myös siitä, että 1990-luvulla ei todellakaan puhuttu miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta tai sitä pidettiin jotenkin oikeutettuna ja eri asiana naisiin verrattuna. (Cook 2009, 137.)

2.6 Parisuhdeväkivallan vaikutuksia

Parisuhdeväkivalta vaikuttaa haitallisesti sekä naisten että miesten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Tutkimuksia on tehty lähinnä parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista. Miehiä käsitteleviä tutkimuksia ei tältäkin alueelta ole. Parisuhdeväkivalta pitkäkestoisena traumatisoi kaikkia perheenjäseniä. Naisia vä-

kivallan uhreina tutkinut Koivukangas (2006, 36) toteaa, että väkivallan traumaattisia vaikutuksia saatetaan virheellisesti pitää uhrin persoonallisina ominaisuuksina, esimerkiksi apaattisuutena, saamattomuutena, avuttomuutena tai tunteettomuutena. Väkivallan uhri voi harhaanjohtavasti ulkoisesti vaikuttaa sopeutuneelta tilanteeseen. Sopeutuminen ei kuitenkaan ole passiivista mukautumista, vaan se on uhrin aktiivinen selviytymisstrategia ja yritys saada väkivalta loppumaan. Nainen valitsee selviytymisstrategiakseen viipyilyn, myötäilyn ja odottamisen. Hän odottaa, että mies muuttuu tai aika on kypsä irrottautumiselle. Aktiivista selviytymisstrategiaa on myös se, että kun ihminen ahdistetaan tarpeeksi loukkuun, hänen tavoitteensa kapenee ja hän ryhtyy keskittymään kaikkein oleellisimpaan – hengissä selviytymiseen.

Trauman oireet ovat hyvin moninaisia. Joillekin uhreille voi kehittyä traumaperäinen stressireaktio (PTSD), jossa uhri kärsii tapahtumien seurauksena vakavista, pitkittyneistä oireista. Pelko, syyllisyydentunteet ja häpeä ovat hallitsevia tunteita. Jatkuva pelko ja kauhu lamaannuttavat ja vievät voimia. Pelko saattaa tuntua myös fyysisenä. Naiset ovat kuvanneet sitä hengitysvaikeuksina, tukehtumisen tunteena ja tärisemisenä. Tutkimukseni miehet kuvasivat myös samankaltaisia fyysisiä oireita.

Pitkään jatkunut väkivalta voi turruttaa tunteettomuuteen. Uhri on kyvytön nauttimaan mistään. Väkivallan aiheuttamaan shokkiin ja järkytykseen liittyy aina voimakkaita eristymisen ja voimattomuuden tunteita. Kauhu aiheuttaa valeytyneiden, jota kutsutaan jäätyneeksi peloksi. Uhri jää tilanteeseen, jossa joutuu kieltämään tapahtumien vakavuuden ja sen herättämät ja ylläpitämät todelliset tunteet itseltään. Tätä prosessia kutsutaan uhriutumiseksi. (Lehtonen & Perttu 1999, 62.)

Parisuhdeväkivallan kohteena olemisessa ei ole kyse mistä tahansa väkivallasta, vaan kaikkein läheisimmän ihmisen tekemästä väkivallasta. Väkivallan ja lämmön vaihtelu vaurioittaa uhria vakavasti (Lehtonen & Perttu 1999, 41).

Lapselle väkivallan seuraaminen sivusta on yhtä vahingoittavaa kuin jos hän olisi itse suoraan kohteena. Hän pelkää, että väkivalta johtaa vanhempien eroon

ja yrittää omalla käytöksellään selvittää vanhempiensa välejä. Hänen ikänsä ja kehitystasonsa ei vielä riitä näkemään tulevaisuutta. Hän on lojaali vanhemmilleen ja pyrkii säilyttämään perheen salaisuuden. Katkaisemattoman väkivaltakierteen keskellä kasvaneella lapsella on suurentunut riski aikuisiän ongelmiin. (Flinck 2006, 25.)

Porcerellin (2003) Yhdysvalloissa tekemän tutkimuksen mukaan puolison väkivallan aiheuttamia uhriutumiskokemuksia kuvasi 7,4 prosenttia naisista ja 4,7 prosenttia miehistä. Sekä miehillä että naisilla erityisesti fyysisen väkivallan aiheuttamaan uhriutumiseen liittyy terveyden heikkeneminen, masentuneisuus, päihteiden käyttö, kroonisen sairauden kehittyminen ja tapaturmat. Sekä miehet että naiset, jotka ovat kokeneet joko vain henkistä tai myös fyysistä väkivaltaa, kokevat uupumisoireita. Molemmat sukupuolet kokevat oireet erityisen voimakaina, jos he ovat sekä uhrina että tekijänä. Silloin kun naiset ja miehet kokevat samanlaista ja molemminpuolista väkivaltaa, väkivallan vaikutuksissa ei ole merkittäviä sukupuolten välisiä eroja (Williams ja Frieze, 2005).

3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksessa käytetty menetelmä

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata miesten kokemuksia parisuhdeväkivallan uhrina ja tuoda heidän omaa ääntään kuuluville. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää parisuhdeväkivallan tunnistamista ja tehdä ilmiötä näkyväksi ja seurakunnan työtä parisuhteen osapuolten ja heidän perheidensä auttamiseksi.

Tutkimuskysymykset: Mitkä ovat parisuhdeväkivallan vaikutukset ja miten siitä selviydytään? Hakeeko mies apua ja saako sitä? Miten suhtaudutaan apua hakevaan mieheen? Eroavatko naisten ja miesten kokemukset parisuhdeväkivallasta?

Näitä kysymyksiä tutkitaan aineistolähtöisesti ja verrataan sitä aiempiin tutkimuksiin.

Tutkimuksen kohderyhmä oli henkistä tai fyysistä väkivaltaa parisuhteessaan kokeneet miehet Etelä-Suomessa. En rajannut kohderyhmää pelkästään heterosuhteisiin, mutta silti kaikki vastanneet olivat eläneet heterosuhteessa ja kokeneet väkivaltaa nimenomaan naisen taholta.

Tutkimus on laadullinen tutkimus ja koska aineistoni koostuu miesten kirjallisista kertomuksista, sovellan narratiivista menetelmää niiden analysoimisessa. En pyri tutkimuksessani löytämään välttämättä yleistyksiä, vaan ymmärtämään parisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten tuntemuksia ja tuomaan heidän äänensä esille. Tutkittavien määrä ei ole olennainen. Määrän sijaan jokaisen kertojan ainutkertainen kokemus on tärkeä.

3.2 Narratiivinen lähestymistapa

Narratiivisella eli tarinallisella tutkimuksella, kuten muutoinkin laadullisella tutkimuksella, pyritään antamaan ääni tutkittaville eli pyritään tuomaan esiin tutkimukseen osallistuvien ihmisten omaa tapaa antaa asioille merkityksiä (Hänninen 2000, 34). Selvärajaista ja yleisesti hyväksyttyä menetelmää narratiiville ja narratiiviselle tutkimus- tai lähestymistavalle ei ole. Narratiivinen lähestymistapa sopii hyvin tarkastelemaan ihmistä aktiivisena, merkityksiä antavana toimijana. Ihmiselämän ilmiöitä tarkastellaan prosessimaisina, kielellisesti tulkittuina sekä aikaan ja paikkaan sidottuina. (Hänninen 2000, 125.)

Esimerkiksi Lieblich on määritellyt, että narratiivisella tutkimuksella viitataan mihiin vain tutkimukseen, jossa käytetään tai analysoidaan narratiivista materiaalia. Narratiiveja voidaan käyttää kuvaamaan erityisen alaryhmän elämäntyylejä. Lisäksi narratiivin avulla voidaan kuvata tämän alaryhmän muutoin kuulematonta ääntä. (Lieblich 1998, 2.)

3.3 Aineisto ja sen kerääminen sekä analyysi

Tutkimusaineisto muodostui seitsemän miehen omakohtaisesta kertomuksesta kokemastaan parisuhdeväkivallasta. Kuusi näistä sain kirjeen muodossa. Yksi mies halusi kertoa tarinansa sanallisesti nauhalle. Annoin hänelle tämän mahdollisuuden ja litteroin hänen kertomuksensa heti haastattelun jälkeisenä päivänä.

Julkaisin kirjoituspyynnön syksyllä 2009 useissa pääkaupunkiseudun kirkollisissa lehdissä: Kirkko ja Kaupunki, Vantaan Lauri, Esse, Vakka sekä paikallislehdissä Vihdin Uutiset ja Luoteis-Uusimaa. Lisäksi laitoin kirjoituspyyntöjä eri diakoniatöimistöihin yhteensä viidelle eri paikkakunnalle ja Lahden seudun kriisikeskukseen. Kirjoituspyyntö oli esillä myös oman seurakuntani kahdessa eri toimipisteessä sekä Ensi- ja turvakotien Liitossa. Se oli esillä myös seurakuntamme nettisivuilla ja Facebookissa. Miesten kriisikeskukseen en saanut kirjoituspyyntöäni, luvan saaminen olisi kestänyt liian kauan, joten luovuin siitä.

Yksi saamistani kirjeistä oli tyttären kertoma kuvaus isän kokemasta parisuhdeväkivallasta. En ottanut sitä mukaan varsinaiseen tutkimukseen, mutta käytän hyödyksi vertailllessani kertomuksia. Kolmelle miehelle tein tarkentavan kysymyksen sähköpostitse ja haastateltavana olleelle muutamia kysymyksiä. Pyrin kuitenkin siihen, että myös hän kertoisi mahdollisimman vapaasti oman tarinansa. Kolme miehistä kirjoitti nimettömänä ilman yhteystietoja.

3.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimusaihe on arkaluontoinen ja vasta hiljattain noussut yleiseen tietoisuuteen esimerkiksi tiedotusvälineiden kautta. Aiheeseen liittyy inhimillistä kärsimystä, pahuutta ja vastenmielisiä asioita. Olen selvittänyt omaa suhtautumistani väkivaltaan jo työssäni, jossa olen kohdannut parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia. Olen hankkinut teoriatietoa aiheesta ja vaikka ristiriitaisten tunteiden heräämistä ei voi välttää, pyrin neutraalisti käsittelemään ja kestäämään inhimillistä pahuutta.

Mietin pitkään, miten aineiston kerään ja päädyin kirjoituspyyntöjen laittamiseen lehtiin. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistujien omat kertomukset tulivat vain minun luettavakseni. Osa kirjoitti omalla nimellään, osa nimimerkillä. Kysyin luvan suoriin lainauksiin ja osa oli jo kirjeessään kehottanut minua käyttämäänkin niitä apuna. Paikkakuntien ja henkilöiden nimet olen jättänyt pois anonymiteetin turvaamiseksi, samoin olen muuttanut murre sanat joiltain osin kirjakielen sanoiksi. Koin, että miesten oli helpompi kirjoittaa omista tuntemuksistaan ja vaikeista asioista kuin olla haastateltavana. Toisaalta kaipasin henkilökohtaista kontaktia, koska ilmeet ja eleet olisivat apuna tulkinnassa.

Tunnistin oman asemani naispuolisena henkilönä, joka tutkii miesten kokemuksia. Pohdin paljon sitä, miten voin ymmärtää miestä ja hänen kokemusmaailmaansa tekemättä vääryyttä miesten kokemuksille omien käsitysteni ja kokemusteni johdattamana. Pyrin kuitenkin eläytymään jokaisen kertojan kokemukseen niin, että se oli sukupuolesta riippumatonta. Koen olevani empaattinen ja objektiivinen työssäni. Miksi en olisi pystynyt olemaan sitä tässäkin.

Mikään tutkimus ei voi tuottaa lopullista totuutta kohteestaan. Elämästä ja kokemuksista ei voi laatia tieteellistä teoriaa eikä todistaa sitä oikeaksi. Tutkija voi tehdä vain likiarvoisia päätelmiä, koska toisen ihmisen kokemus on erilainen kuin tutkijan. (Lehtinen 2002, 18–19.)

4. VÄKIVALLAN MUODOT MIESTEN TARINOISSA

4.1 Miesten kokema henkinen ja fyysinen väkivalta

Tutkimuksen miesten tarinoista nousevat esiin melkein kaikki edellä esitellyt väkivallan muodot; henkinen, fyysinen, seksuaalinen, hengellinen sekä hoidon ja huolenpidon laiminlyönti. Jokainen seitsemästä miehestä on kokenut henkistä väkivaltaa, neljä miehistä fyysistä väkivaltaa, kolme hoidon ja huolenpidon laiminlyöntiä (koskien lapsia), kaksi tulkinnanvaraisesti seksuaalista väkivaltaa ja yksi hengellistä väkivaltaa. Kukaan miehistä ei ollut kokenut taloudellista väkivaltaa.

Yhdysvaltalaisen Philip W. Cookin tutkimuksessa *Abused men* väkivallasta puhutaan pääosin termein fyysinen väkivalta tai fyysisen väkivallan uhka. Tutkimuksessa näkökulma on myös sama kuin minun tutkimuksessani; naisten miehiin kohdistama väkivalta. Philip W. Cook toteaa, että väkivalta perheessä on todella paha asia, on se sitten naisen tai miehen taholta tulevaa. Se, kumpi aiheuttaa enemmän fyysistä vahinkoa, ei myöskään ole niin merkityksellistä kuin se, että useimmiten perheissä on lapsia ja he saavat näkemästään väkivallasta elinikäisiä traumoja. Aluksi näytti siltä, että yhdysvaltalais tutkimuksessa miehet eivät kuvaa lainkaan väkivaltaa jota voidaan kutsua henkiseksi väkivallaksi. Löysin lopulta viittauksia myös henkiseen väkivaltaan. Amerikkalaismiesten kertomuksissa koettuun väkivaltaan liittyy kuitenkin suomalaismiehiä useammin myös fyysinen väkivalta. Mistä tämä ero johtuu? Onko kulttuureissamme eroa? Ovatko miehet herkempiä Suomessa vai eivätkö he vain puhu? Nämä ovat vaikeita kysymyksiä, kun kuitenkin näyttää siltä, että amerikkalaismiehet puhuvat vapautuneemmin ja rohkeammin ongelmistaan kuin suomalaismiehet. (Cook 2009, 19.)

4.2 Parisuhteen lähtötilanne

Parisuhde on sosiaalinen, uskonnollinen ja moraalinen järjestelmä, johon liittyvät tietyt säännöt, uskomukset, roolit, normit, toimintarakenteet ja kommunikointitavat. Parisuhteen perustana on sitoutuminen, jatkuvuus, turvallisuus, rakkaus ja seksuaalisuus. Parisuhteeseen sisältyvät myös intiimit toiminnot ja puolisoitten välinen sukupuolisuhte. Parisuhteen osapuolet ovat perheenjäseninä jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja kanssakäymisessä keskenään ja muiden perheenjäsenten, sosiaalisten rakenteiden ja järjestelmien kanssa. Parisuhteen osapuolet ovat psyykkisinä, henkisinä, kehollisina ja hengellisinä olentoina dialogisessa suhteessa maailmaan ja toisiinsa ja vaikuttavat toistensa hyvinvointiin ja elämään.

Tutkimukseen osallistuvat miehet olivat iältään 40–70 -vuotiaita.

Neljä miehistä on kärsinyt ensimmäisen puolison pitkässä parisuhteessa harjoittamasta väkivallasta. Kolmella miehistä on takana pitkä avioliitto ja ero ja sen jälkeen melko lyhyen tuttavuuden jälkeen solmittu uusi liitto, jossa väkivalta on ilmennyt. Kukaan miehistä ei kerro omasta lapsuudenkodistaan tai perheestään juuri mitään, tosin en kirjoituspyynnössä siitä kysynytäkään. Oletan, että he olisivat kertoneet taustastaan, jos he olisivat sen osanneet tunnistaa tai se olisi ollut merkityksellistä nykyisyyden kannalta.

Tämän tutkimuksen miehet kuvailevat parisuhteensa lähtötilannetta näin:

Melko pian eroni jälkeen tutustuin työssäni naiseen, joka jo ensi kohtaamalla vaikutti viehättävältä. Lienee osin ollut eron tuoman ahdistuksen seurauksia, että kiinnostuin lämpimältä ja empaattiselta vaikuttaneesta ihmisestä. Lisäksi pidin häntä kauniina, huumorintajuisena ja herkkänäkin. Kontrastina kokemaani yksinäisyyteen ja keskivaikeaan depression, tämä kaikki tuntui erityisen arvokkaalta lahjalta kun alkoi näyttää siltäkin, että sain vastakaikua niille tunteille, joita tunsin ja koetin välittää hänelle.(M3)

Tunnistin ja järjellä tunnistinkin syöksyneeni hakemaan lohtua seksin ja muun läheisyyden tarpeeseeni – hyväksyntää sydämeni verhaavoihin. Irti en tahtonut tästä uudesta suhteesta päästää, vaikka varsin pian huomasin tämän naisen sairaalloisen mustasukkaisuus-

den, fyysiseksi käyneen väkivaltaisuutensa ja riippuvuutensa alkoholista (keskiolut). (M2)

Vaikuttaa siltä, että liian pian eron jälkeen solmituissa uusissa suhteissa ei ehditty tutustua kunnolla ja osa uuden puolison piirteistä tuli yllätyksenä myöhemmin. Lohdun ja läheisyyden hakeminen vei uuteen suhteeseen liian nopeasti, mutta epäonnistumista ei haluttu myöntää ja siitä pidettiin kiinni, vaikka ongelmia alkoi ilmaantua.

4.3 Selittämättömiä raivonpuuskia – henkistä väkivaltaako?

Henkisen väkivallan tajuaminen voi olla joskus tosi haasteellista. Se hämmennää sen kohteeksi joutunutta ja myös tapahtuman todistajaa. Tekijän on helppo väheksyä ja kieltää toimintansa. Henkistä väkivaltaa on monenlaista. Se on aina toisen ihmisen oman todellisuuden huomioimattomuutta ja hänen rajojensa rikkomista. Henkinen väkivalta voi olla halveksuntaa, mitätöimistä, vainoharhaista jahtaamista, perusteetonta mustasukkaisuutta, mykkäkoulua ja murjottamista. (Törrönen 2009, 125.)

Miesten kuvauksen mukaan he kokevat henkisenä väkivaltana puhumattomuuden, mitätöinnin, nolaamisen, solvaamisen, mustasukkaisuuden, loukkaamisen, huutamisen, herjaamisen, ihmissuhteiden kontrolloinnin, itsemääräämisoikeuden riistämisen ja manipuloinnin. Jokainen seitsemästä miehestä on kokenut henkistä väkivaltaa.

4.3.1 Mitätöinti, nolaaminen ja puhumattomuus

Miehet kuvaavat mitätöinnin olleen miehen työn ja harrastusten sekä sairauksien vähättelyä ja suoraa ymmärtämättömyyttä esimerkiksi sairastamista kohtaan. Nolaamista miehet kuvaavat kasvojen menetyksenä muiden ihmisten edessä. Puhumattomuudella miehet kuvaavat sekä ”mykkäkoulua” jonkin riidan

jälkeen tai sitten kieltäytymistä asioiden halki puhumisesta. Riittämättömyyden tunne tuli vahvasti esiin, koskaan ei ollut tarpeeksi hyvä.

Lievimpiä väkivallan muotoja liitossani oli kommunikation katkaiseminen. Se saattoi olla puhumattomuutta tai vetäytymistä pelkkien käskysanojen taakse, kuten: ”älä kävele mun edessä!” tai ”no vauhtia!”. Puhumattomuus oli itse asiassa tehokaskin rankaisukeino kun se ilmein ja elein säestettynä oli tulkittavissa raivokohtausta enteileväksi. (M3)

Koti oli mulle paikka, jossa sai olla aina vähän varuillaan. (M4)

Miehet kokivat puhumattomuuden raastavana ja räjähdysherkkänä. Piti aavistaa puolison ajatuksia ja osata ennakoida tulevaa. Pelko raivokohtauksesta oli läsnä puhumattomuustilanteissa. Miehet kokivat, että mikään mitä he tekivät tai sanoivat ei tuottanut positiivista tulosta eikä myöskään ehkäissyt tulevaa raivoa.

Hän halveksi sitä, että luin paljon kirjallisuutta.

Hän itse kuulemma ajatteli itsenäisesti eikä suostunut omaksumaan jonkun toisen ajatuksia kirjoista, kuten minä hänen mielestään tein. (M2)

Kun hän on sillä päällä, niin hän innostuu huutamaan ja haukkumaan aivan turhista asioista. Monta kertaa hän on huutanut yöaikaan tai kun parvekkeen ovet ovat auki, niin että naapurit kuulee, se on kaikista pahinta, että nolataan muille ihmisille. (M1)

Riita vaatii kaksi osapuolta, sanotaan. Aina ei kuitenkaan ole niin. Yksikin voi laittaa pystyyn kohtauksen sillä tavalla, että toinen joutuu siihen osapuoleksi vähintään siltä osin, että yrittää puhua puolestaan. Vaimollani oli tapana ja arvelen, että tämä oli strateginen valinta, haukkua minut pystyyn, saada mieli matalaksi juuri silloin kun olimme menossa kyläilemään. Autossa matkalla kyläpaikkaan oli helppo raivota: kutsu oli käynyt, sama matka, eikä autosta voinut poiskaan hypätä. Mietin aika, mikä motiivi kerätä raivo päälle juuri ennen kutsuja tai vaikka mentäessä vierailulle vanhempieni luokse. Nyttemmin ajattelen, että siinä oli takana pelkoa, pohjimmiltaan onnettoman heikkoa itsetuntoa ja paniikkireaktio siihen, että nyt olisi tilaisuus paljastua hirviöksi jos puoliso alkaa sanailla. Parempi siis oli pitää mies hiljaisena ja apeana, varmuuden vuoksi. Tarkkanäköisempi yleisö kyllä huomasi, että tässä oltiin seuraamassa draamallista näytelmää. Perillä puhuttiin vaivaannuttavia latteuksia, oltiin mielin kielin. (M3)

Olen migreeni-ihminen. Vaimo oli usein sitä mieltä, että minä tahallani valitsen migreenin milloin mistäkin syystä, lähtien kaupassakäynnistä. Pyysin vaimoa useaan kertaan mukaan migreenilääkärin vastaanotolle, kertaakaan hän ei lähtenyt 28 vuoden aikana. Kun minulla oli migreeni, en voinut ajaa autoa tai mökillä hakata puita tms. (M7)

Toisen harrastusten tai kiinnostuksen kohteiden pilkkaaminen ja mitätöinti on yleinen henkisen väkivallan muoto. Tässäkin aineistossa sitä olivat kokeneet kaikki miehet. Nolaamalla ja vähättelemällä pystytään nujertamaan miehen itse-tunto ja tästä asetelmasta on vaikea nousta.

Vaimoni on aika määräilevä, mutta mitään muuta kuin puhumattomuutta ei voi ehkä luokitella henkiseen painostukseen kuuluvaksi. (M5)

Puhuminen tekee kipeää, mutta puhumattomuus tappaa. (M4)

Näyttää siltä, että tutkimuksen miehet ovat kaikki luonteeltaan rauhallisia, neuvottelevia ja haluavat välttää riitelyä ja kovaäänisyyttä kaikin tavoin. He olisivat olleet valmiita puhumaan ja selvittelemään vaikeitakin asioita, mutta puolisoista ei ollut siihen.

4.3.2 Solvaaminen, loukkaaminen, herjaaminen ja huutaminen

Miehet kuvaavat näitä asioita yhteisnimellä silmitön raivo, joka sisälsi kaiken; solvaamisen, loukkaamisen, herjaamisen ja huutamisen. Usein miehet eivät osanneet ennustaa raivonpuuskia tai tienneet mistä ne johtuvat. Monet kertovat yrittäneensä olla hissuksiin ettei vaimo saisi raivokohtausta, usein siinä onnistumatta. Monet miehistä kertovat, että vasta aikojen kuluttua he ovat tunnista- neet puolison käyttäytymisen henkiseksi väkivallaksi.

Olen moneen otteeseen yrittänyt kuvailla sitä hahmotonta paha- oloa, mitä syyttelevä, syyllistävä, vaativa ja tunnekylmä ”kohtaus” sai aikaan. Se, ettei toinen reagoinut silmillään, äänensävyllä, eleil-

lä tai ilmeillä tuottamaansa henkiseen kipuun silloin kun se oli kumppanista (siis minusta) nähtävissä, tuotti alistuneen, voimattoman, kauhun tapaisen tunteen: kädet voimattomat, pärisevät, pulssi tiheä, vaikea hengittää. Paniikkihäiriökohtaus lienee samankaltainen kokemus. (M3)

Fyysiset oireet, joita miehet kuvailevat, viestittävät ehkä myös miehillä pelkoa. Naistutkimuksissa naiset ovat kuvailleet juuri samanlaisia oireita jatkuvan pelon ollessa läsnä suhteessa. Vaikka miehet eivät nimeä kertaakaan pelkoa sanana, saattaa se sisältyä häpeän ja voimattomuuden tunteeseen myös miehillä.

Aluksi meni hyvin kun mä myötäilin kaikkee ja en alkanutkaan vinoilemaan vaan nielin kaikki. Hän on semmonen ihminen, joka on terrorisoinut koko sukua ja terrorisoi vielä tänä päivänäkin. Heti alusta asti anoppi meidänkin elämään puuttui tosi rankasti ja vaimo meni aina siihen mukaan. (M4)

Joskus en keksinyt minkäänlaista motiivia naisen raivonpuuskille. En kerta kaikkiaan ymmärtänyt, mitä hän ajatteli. Minulla kun oli useimmiten pyrkimyksenä päästä jyvälle siitä, mikä on oikeasti häntä. (M3)

Vaimo kun ei pystynyt mistään asioista keskustelemaan, eikä pysty, nytkin olisi lasten asioita, eilen viimeksi, joista pitäisi keskustella mutta ei hän kykene koskaan muuta kun huutamaan. (M4)

Sekin on kamalaa, että jos yrittää puolustaa itseään tai ”vaimentaa” huutajaa, niin se innostuu vaan huutamaan lisää. Aina hän on myös vaatimassa jotain esim. kaupasta vaikka kaljaa ja jos ei suostu vaatimukseen niin hän huutaa ja raivoaa ja melkein hajottaa koko talon, niin että pakko on suostua vaatimukseen. (M1)

Puolisoiden kyvyttömyys puhua ja selvittää ristiriitatilanteita asiallisesti johti raivokohtauksiin ja miehen toimimiseen naisen tahdon mukaan. Miehet antavat ymmärtää, että he eivät lähteneet mukaan huutamiseen.

4.3.3 Ihmissuhteiden kontrollointi, itsemääräämisoikeuden riistäminen, manipulointi ja mustasukkaisuus

Ihmissuhteiden kontrollointi, itsemääräämisoikeuden riistäminen, manipulointi ja mustasukkaisuus nousivat esiin kolmen miehen tarinoissa. Puolison mustasukkaisuus esti normaalin kanssakäymisen ystävien ja sukulaisten kanssa. Mustasukkaisuuskohtauksia seurasi esimerkiksi keskustelusta tutun naispuolisen henkilön kanssa lähikaupassa. Mustasukkaisuutta esiintyi yhden miehen tarinassa hänen oltuaan uskoton vaimolleen, mutta muissa tarinoissa mustasukkaisuudelle ei ollut ”oikeaa” syytä. Yhden miehen kokemus oli myös puolison manipulointiyritykset saada nykyinen mies herjaamaan entistä aviomiestä. Myös kokemus siitä, että piti tehdä kaikki niinkin vaimo halusi säilyttääkseen rauhan, nousi voimakkaasti muutamasta tarinasta.

Yksi tyypillinen tapa rääkätä puolison mieltä oli asioiden kääntäminen pääläelleen, absurdi viestintä, projisoinnit. Tällainen saattoi ilmetä esimerkiksi niin, että nainen selitti oman raivoamisensa ja toisen nöyryyttämisen sillä, että nämä johtuivat minun käytöksestäni. Mikä minun käyttäytymisessäni oli vikana, sitä hän ei koskaan tarkentanut, paitsi kautta rantain antoi ymmärtää minun hakeutuvan kiusallisen läheisiin väleihin muiden naisten kanssa. Flirttaileva ihminen en tosiasiallisesti ole lainkaan, pikemminkin olin siihen aikaan ujonlainen tai joskus tarpeettoman korrekti. (M3)

Asia tuntui olevan ihan selvä – tyttöystävälläni ja minulla oli eri ohjelma viikonlopuksi. Näimme taas sitten sunnuntai-iltana enkä arvannut, että siihen tilanteeseen kertyisi kummempaa dramatiikkaa. Sain kuitenkin kuulla, että oli arveluttavaa ja omituista, että oli mennyt sisareni luokse vaikka tämä oli matkoilla. Nainen ei siis uskonut, että oli siellä ollutkaan. Veljeni vesipumpun asennus oli myös tarina, joka arvelutti kovin. Olin kuulemma jossain aivan muualla kuin olin väittänyt. Mitä enemmän asiaa selitin, sitä vähemmän hän uskoi. Tunsin, kumma kyllä, syyllisyyttä. Ajattelin järjen tasolla kuitenkin, että tämä on vähän rankempaa mustasukkaisuutta vain, menee ohi. Tämä viikonloppu ja sen oletetut viettotavat eivät kuitenkaan koskaan poistuneet asialistalta. (M3)

Mustasukkaisuuskohtaus ja raivoaminen saattoi alkaa siitä, kun hän oli nähnyt minun keskustelevan marketissa tutun naisihmisen kanssa. Ensimmäinen ravintolakäyntimme päättyi siihen, kun avatessani oven kahdelle poistuvalla naisasiakkaalle, hän löi ulos päästyämme mitään sanomatta minua nyrkillä suoraan kasvoihin –

onneksi otsaan! Usein hän myös huoritteli tuttavapiiriini kuuluneita naisihmisiä minulle heistä puhuessaan. (M2)

Kun mustasukkaisuuteen vedotaan väkivallan puolusteluna, se liitetään usein kasvojen menettämisen pelkoon ja itsetuntoon. Kontula ja Koskela (1991) kirjoittavat, että romanttinen mustasukkaisuus on erityisen rankkaa, koska se uhkaa paitsi parisuhdetta myös itsen arvostusta. Heidän mukaansa itsetunnon säilyttämispyrkimys on keskeinen tiedostamaton tekijä kaikessa mustasukkaisuudessa. Samalla kun miesten mustasukkaisuutta ja siihen liittyvää kontrolloivaa käyttäytymistä selitetään huonolla itsetunnolla, myös naiset ovat kertoneet itsetunnon menetyksen olevan pahinta mitä voi suhteessa tapahtua (Husso 2003, 108). Tämä tukee tässä tutkimuksessa esiin tulevaa naisten mustasukkaisuutta. Näyttää siltä, että naisilla oli huono itsetunto eri syistä ja että väkivaltaisuus ilmeni mustasukkaisuuskohtauksina.

4.4 Fyysinen väkivalta ja puolustautuminen

Fyysiseksi väkivallaksi tutkimuksen miehet määrittelevät lyömisen, potkimisen, raapimisen, sylkemisen, esineillä heittelemisen, omaisuuden tärvelyn, esineillä lyömisen ja veitsellä uhkailun. Kaksi miehistä kuvaa tilanteet niin, että he ovat useimmiten väistyneet tai lähteneet karkuun, kaksi miehistä kuvaa omaa puolustautumistaan: keino on ollut ottaa kiinni naisesta, useimmiten ranteista ja pitää tämä paikallaan ja näin estää lyöminen. Seurauksena on ollut mustelmia naisten käsissä ja uhkailut poliisilla. Yhteenkään väkivaltatilanteeseen ei ole kuitenkaan kutsuttu poliisia.

Yhdysvaltalaisen Menweb-nettisivuston keskusteluissa on noussut esiin juuri tämä ongelma. Mies puolustautuu, sitoo naisen ja soittaa poliisit sillä seurauksella, että mies pidätetään pahoinpitelystä. Keskustelupalstan tarinoissa tämä toistui lähes jokaisessa. Tämän tutkimuksen tarinoissa tätä ei näy. Onko Suomessa korkeampi kynnyksellä soittaa poliisit, jos väkivaltatilanne on käänteinen, mies uhrina? Amerikkalaismiesten kertomuksissa toistui myös se, että heidät on kasvatettu pienestä pitäen siihen, että naista ei lyödä. (Menweb 2010.)

Tutkimuksen miehet ovat kokeneet fyysisen väkivallan tilanteissa olevansa kuitenkin vahvempi osapuoli, joka pystyy lopettamaan väkivallan. Miehet eivät kuvaa sanallisesti kokeneensa pelkoa. Muutenkin miehet kuvaavat kokemaansa väkivaltaa neutraalisti ja niukastikin, verrattuna yhdysvaltalaismiehiin. Naistutkimuksissa naiset kertovat pelkäävänsä henkensä puolesta. Olen varma, että pelko on ollut läsnä myös miehillä jossain tilanteissa, miksi he eivät sitä kerro. Jälleenkö kulttuurikysymys? Ovatko suomalaiset miehet jäyhempiä kuin esimerkiksi yhdysvaltalaismiehet? Onko häpeällistä pelätä naista?

Fyysistä väkivaltaa ei silleen ollu tai no tavaroiden heittäilyä kyllä, mutta eihän sitä sillä tavalla ajatellu. (M4)

Oman lapsuuden kodin ilmapiiri ja käytännöt saattavat osaltaan vaikuttaa siihen, että väkivaltaa ei tunnisteta väkivallaksi. Tutkimukseni mies on vasta vuosien jälkeen ymmärtänyt, ettei ole normaalia heitellä toista tavaroilla ja kesti aikansa, ennen kuin hän kutsui sitä väkivallaksi.

Suuttuessaan kesämökillä vaimo ajoi minua takaa veitsi kädessä, onneksi pääsin karkuun. Siinä oli seuraava yö pilalla, missä nukua. (M7)

Menin naimisiin temperamenttisen naisen kanssa. Vuosien kuluessa temperamenttikäsitteen merkitys kuitenkin laajeni yhä väkivaltaisempaan suuntaan. Kymmenen avioliittovuoden jälkeen hän heitti minua märällä rätillä naamaan. (M6)

Naisten tekemää fyysistä väkivaltaa voi olla todella monitahoista ja vakavuusasteeltaan erilaista. Veitsen kanssa uhkailu täyttää jo rikoksenkin tunnusmerkit ja on erittäin vakavaa. Rätin heittäminen naamaan ei fyysisesti vahingoita eikä myöskään täytä mitään rikoksen tunnusmerkkejä ja harvoin miehet edes tunnistavat sitä väkivallaksi. Kuitenkin molemmat miehet tässä tutkimuksessa kuvaavat nämä teot fyysiseksi väkivallaksi.

Enemmän kuin kerran tapahtui niin, että hän ei päästänyt minua lähtemään pois luotaan. Kun hän käyttäytyi erityisen uhkailevasti tai muuten törkeästi, ollen useimmiten silloin humalatilassa, ilmoitin meneväni omalle asunnolleni. Silloin hän saattoi käydä päälle ja reipiä paitani riekaleiksi, sylkeä ja potkia tai heittäytyä oven eteen es-

tääkseen lähtöni. Joskus hän piilotti kenkäni tai juoksi ulos irrotta-
maan polkupyöräni renkaista venttiilit heittäen ne pusikkoon. Jos
yritin siirtää hänet vahvalla syliotteella poisoven luota, alkoi hän
”vertahyyttävän” huudon kuinka minä käyn käsiksi ja hän soittaa po-
liisit, jos en päästä irti. Ymmärtääkseni tuo huuto oli tarkoitettu
myös naapureiden kuultavaksi. Jos joskus pääsin livahtamaan kar-
kuun, raikui kerrostalon portaikossa perääni: ”saatanan jätkä taas
sä teit sen mulle, painu perkele niiden huories luo”. Sittemmin opet-
telin väsytystaktiikan, jonka avulla saatoin päästä ”armosta” pois-
tumaan n. tunnin tai kahden rauhallisen odottelun jälkeen ilman
eteisaulassa tapahtuvaa suurta konfliktia. (M2)

Kerran hän hakkasi minua painavalla esineellä niin kovasti, että
luulin luiden menevän poikki. Toisaalta jouduin myös itse toisinaan
käyttämään voimaa, mutta tämä oli mielestäni itsepuolustuksellista.
Meillä kävi usein niin, että kun vaimo sai omia raivokohtauksiaan ja
alkoi haukkua ja sättää minua ankarasti, ilmoitin hänelle muutaman
minuutin raivoa kuunneltuani, että nyt lähden pois kotoa, koska mi-
nusta hänellä ei ole oikeutta tuolla tavoin raivota. Tuolloin hän pyrki
yleensä voimaa käyttäen estämään minun poistumiseni asunnosta.
Jouduin siis monesti tönäisemään hänet irti itsestäni, jotta olisi
päässyt pakoon. Kerran kun tönäisin vaimoani, hän kaatui taakse-
päin ja melkein löi päänsä. Tuo tapaus muuttui vaimon mielessä
tapon yritykseksi eli olin ”yrittänyt tappaa hänet”. Vaimo ei koskaan
ottanut kunnolla vastuuta omasta väkivaltaisuudestaan vaan hän
pyrki aina esittämään itsensä uhrina ja minut syyllisenä – jopa väki-
valtaisena syyllisenä. (M6)

Kotona vaimo suuttui ja hyökkäsi veitsi kädessä kohti, onneksi lap-
set olivat paikalla ja ottivat veitsen kädestä pois. (M7)

Huolimatta fyysisestäkin väkivallasta jota hän käytti, koin kuitenkin
pystyvänä hallitsemaan tilannetta, olinhan miehenä fyysisesti vah-
vempi. Muutaman ensimmäisen bruttaalin hyökkäyksen jälkeen opin
varomaan ja torjumaan hänet ensin käsiin tarttumalla ja vartalon
asennolla jalkoväliäni suojaamalla ja kääntämällä hänet syliini sito-
misotteella (holding). Hänen ranteisiinsa jäi valitettavasti näistä si-
tomisista mustelmat – täydellä voimallaan raivoavaa naista ei pide-
tä hellillä otteilla paikallaan. Näitä mustelmia hän joskus esitteli
naisystävillään sitten merkinä minun väkivaltaisuudestani häntä
kohtaan. Minulla on tänä päivänäkin hänen hampaidensa haaleat
jäljet selässäni, josta hän, yrittäessään kerran estää lähtöäni luo-
taan, koitti raadella hampaillaan lihaa irti. Karjaisin silloin tuskasta,
mutta en silti voinut ajatella kajoavani häneen. Hän vetäytyi tuolloin
itsekin tilanteesta pois vähän pelästyneenä. (M2)

Osa miehistä ei ollut tunnistanut esineillä heittälyä väkivallaksi, vaan oletti sen
kuuluvan osana temperamenttisen naisen luonteeseen. On vaikeaa tunnistaa

erilaisia tunteita esimerkiksi miehen kertomuksesta, jossa vaimo ajoi häntä veitsi kädessä takaa. Kuvaus on erittäin neutraali ja vain faktat kertova. Olen kuitenkin melko varma, että mies on tuntenut pelkoa tässä tilanteessa. Yhdessä tilanteessa lapset ovat tulleet ottamaan veitsen pois vaimon kädestä. Tämä antaa aihetta huoleen lasten puolesta. Miten he ovat selvinneet nähtyään väkivaltaa ja jouduttuaan toimimaan erotuomareina? Tutkimukset ovat osoittaneet, että lapselle on yhtä vahingollista nähdä sivusta vanhempien keskeistä väkivaltaa kuin olla itse sen kohteena. Paljon tutkimuksissa on spekuloitu sillä, pystyykö nainen aiheuttamaan fyysisiä vammoja tekemällä väkivallalla. Nämä kertomukset osoittavat, että nainen on yhtä kykenevä fyysisyyteen kuin mieskin.

4.5 Seksuaalinen väkivalta vai läheisriippuvuus?

Seksuaalinen väkivalta nähdään pakottamisena ja tahdonvastaisena seksuaalisena kohteluna. Tällaisena se ei nouse esille miesten tarinoissa. Sen sijaan kaksi miehistä kuvaa seksillä kiristämistä, seksillä houkuttelua sovintoon ja sivuuttamaan vaikeat asiat. Mielestäni tämä ei ole suoranaisesti seksuaalista väkivaltaa, mutta nostan sen esiin, koska se selvästi nousi miesten tarinoista. Myös viittaus läheisriippuvuuteen nousi esiin seksin liitteenä. Yleensä naisten ollessa väkivallan uhrina seksuaalinen väkivalta on nimenomaan pakottamista ja alistamista, tämä on selvästi eroava asia miesten tapauksessa.

Välillä hän käytti puhelimesta tapahtuvaa ”kujertelua” ja seksivihjailuja hyväkseen saadakseen minut tulemaan asunnolle, kun olin päättänyt pitää useamman päivän etäisyyttä häneen, hänen törkeän käyttäytymisensä vuoksi. Tuohon ”seksimiinaan” lankesin useammin kuin kerran, vaikka järki kertoi koko ajan, että seksi olisi tullut lopettaa kokonaan ja koko suhde intiiminä suhteena. Sen myötä olisi lopulta ollut helpompi aidosti tunnistaa ja tunnustaa asia ”misio impossiblena”. Voitaneen puhua selkeästi läheisriippuvuusilmioista, jossa osaltani seksi oli tuhoisaa ”bostickia”. (M2)

Seksi olikin yksin ja rikkinäisenä vietetyn ajan jälkeen taivaallista – lisäksi kekseliästä ja mutkattoman hyvää. Varmasti molempien kannalta. Jälkikäteen olen riisunut sen ympäriltä illuusioita. Kun tilanne meni rumaksi, siitä tuli ilmiselvää vallan väline. Seksin avulla saattoi pehmentää kireäksi venyneen tilanteen, sen kieltäminen oli

toimiva uhkasakko ja sen jälkeen saattoi lempeästi ajaa läpi vaatimuksen. (M3)

Näyttää siltä, että miehet pystyvät fyysisesti tyydyttävään seksisuhteeseen, vaikka he kokisivat väkivaltaakin puolisonsa taholta. Naisia tutkittaessa on tullut selkeästi ilmi, että nainen ei halua eikä pysty vapaaehtoisesti olemaan seksuaalisessa suhteessa häntä kohtaan väkivaltaisesti käyttäytyneen miehen kanssa (Husso 2003, 86).

4.6 Hengellinen väkivalta

Hengellinen väkivalta voidaan nähdä painostamisena tiettyyn uskonnolliseen muottiin tai uskonnollisen vakaumuksen väheksymisenä. Uskonnon nimissä tehtävien asioiden määrä voi olla lukematon. Tässä tutkimuksessa vain yksi miehistä oli kokenut hengellistä väkivaltaa. Se ilmeni hänen mukaansa vaimon puolelta lähinnä vastuuttomuutena tai kykenemättömytenä ottaa vastuu omista teoistaan, kaikki oli Jumalan ”hallussa”.

Naisen uskonnollisuus ilmeni erikoisella tavalla. Tiesin kautta rantaan hänen olevan karismaattisuuteen taipuvainen ja sen että hänellä oli vapaakirkollinen tausta. Itse olen löyhästi luterilainen, lähes täysin maallistunut, mutta uskonnollisiin ilmiöihin koulutukseni kautta perehtynyt. Pidän itseäni avarakatseisena ja sallivana. Kunnioitan toisen uskonnollista vakaumusta enkä pidä mitenkään ongelmallisena kanssakäymistä toisella tavalla uskovan kanssa. (M3)

Eri mieltä oleva, eri tavalla uskova tai eri arvoilla varustettu on vihollinen, paha. Jumala on aina samaa mieltä tästä. Jumala johon hän uskoo, on välineellinen. Tämän Jumalan voi valjastaa ajamaan sen etua, joka vahvimmin ja kovimmalla äänellä pyytää häntä ”siunaamaan”, siis tuottamaan aineellista tai sosiaalista hyötyä. Jumalan voi myös hyppyyttää ulos Raamatun sivuilta huutelemaan syytöksiä. kuulin naisen joskus viittaavan menneisiin ihmissuhteisiinsa sanonnalla ”minä luovutin hänet Jumalalle”. Kun kuulin tämän saman omalla kohdallani, keskellä kriisiä, nurkkaan ajettuna, ymmärsin, että täsmällinen merkitys on ”minä hylkäsin sinut, en välitä”. Nämä sanat tulivat ulos aikana, jolloin oli jo hyvin tietoinen siitä, että eroamme. ”Luovuttaa Jumalalle” on myös konkreettinen ihmissuhteen katkaiseminen, kokonaan, lopullisesti, sillä tavalla, ettei enää voi ottaa yhteyttä, käydä sellaista ruumiinavauskeskustelua,

jotka yleensä kuuluvat suhteen päättymiseen – hän ei vastaa. Kun ihminen luovutetaan Jumalalle, hän on ilmeisesti sen myötä kuollut. (M3)

Jos meillä ei ole omaa vastuuta tekemästämme väärästä, on tuo Jumala, johon en usko, lähinnä jäteastia, johon voi kaataa tekemänsä pahan tuntematta koskaan syyllisyyttä. Vastakappale, jonka kanssa uskoja-ihminen on ajautunut konfliktiin, on tämän Jumala-automaatin kannalta paha, vihollinen, vaikka olisi ihminen itse juuri äsken käynyt tätä lyömässä. (M3)

Eroaminen väkivaltaisesta suhteesta saattaa olla vaikeaa, väkivallan käyttäjä voi käyttää hyväkseen uskonnollisuutta; kirkko siunaa avioliitot ikuisiksi. Erityisesti vanhemman ikäpolven ihmisille tämä on selvä asia, pitää kestää, eroaminen on syntiä.

4.7 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti

Hoidon ja huolenpidon laiminlyönnillä tarkoitetaan suhteeseen liittyvien lasten hoitoa ja huolenpitoa. Sen oli kokenut kolme miehistä. Lasten käyttäminen välineenä ja hoitovastuun kasaaminen miehelle nousivat esiin miesten tarinoissa. Kelpaamattomuus mihinkään muuhun vaihtui kelvollisuuteen huolehtia lapsista, koska vaimo eri syistä ei sitä tehnyt.

Lapsia vaimo käytti omana terapeuttinaan: Katsokaa millainen isä teillä on, se tekee tuota ja tuota. Yhtenä jouluna vaimo vei lapset jouluaattona pois kotoa kesämökille joulua viettämään puhumatta asiasta minulle mitään aikaisemmin. Se oli helvetillinen joulu. (M7)

Mä pelastin sen tytön hengen oikeasti useamman kerran, mä kävin useammissa bileissä repimässä sen sieltä, mutta silti mua ei arvostettu. (M4)

Omista lapsistaan hän delegoi vastuuta kuin perheessä asuvalle isälle konsanaan ja se tuntui jopa luonnolliseltakin. Kuitenkin hän vaati minua kantamaan vastuuta lapsistaan silloin, kun oli itse unohtunut baaritiskille töiden jälkeen ja tuli tukevassa humalassa vasta yöllä kotiin. Kerran hän vain yllättäen häipyi ja laittoi puhelimensa kiinni jättäen sitä ennen pahaenteisen tekstiviestin: ”Pidä huolta lapsista”! Soitti seuraavana päivänä, yhä juovuksissa, vaikkakin morkkiksessa ja ruikuttavalla äänellä pyysi minua olemaan kotona, kun hän tulee – oli kuulemma niin kovin paha olla. Ei myö-

hemminkään ottanut vastuuta teostaan, vaan vaati pahan olonsa ymmärtämistä, vaikkei osannut edes sanoa mistä se johtui! (M2)

Herää taas kysymys, mitä näistä lapsista on tullut. Tällaisessa elämäntilanteessa ja tällaisia tapahtumia seuranneet lapset ovat varmasti ahdistuneet ja ehkä oireilleetkin ja olisivat ehdottomasti tarvinneet ammattiapua.

5. AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN

5.1 Ystävät ja sukulaiset turvaverkkona

Miesten kokemat väkivaltatilanteet eivät ole miesporukoissa puheenaiheena. Jos vastaavista tilanteista puhutaan, ne ovat lähinnä huulenheittoa. Kulttuurinen malli ei rohkaise miestä tulemaan esiin, vaan tukee omalta osaltaan miesten pysymistä hiljaisena. (Helin-Tuominen 2006, 66.)

Parisuhdeväkivallan uhrin kokevat yleensä epämukavaksi keskustella tilanteestaan ja elämästään muiden kanssa. Usein ystävät ja perhe tietävät asiasta viimeisenä. Miesuhri kohtaa erityistä ankaruutta paljastaessaan ongelmansa muille. Koska ongelmaa ei julkisesti tunnusteta, lisää se miehen itsesyytöksiä ja eristetyksi tulemisen tunnetta tilanteessa, joka näyttää ainutlaatuiselta ja hyvin harvinaiselta. Julmaa on se, että ei ole olemassa ei-kaupallisia kriisilinjoja, joissa voisi keskustella asiasta neutraalin, ammattitaitoisen henkilön kanssa. Miesuhri jätetään yksi keksimään omat keinonsa ratkaista tilanne. (Cook 2009, 107.)

Tämän tutkimuksen miehistä kolme mainitsee ystävät ja lähisuvun, joille he ovat saaneet puhua, joskin välillä on tuntunut siltä, että kuormittaa heitä huolillaan. Ystävien kanssa on asioista puhuttu, mutta ei kovin syvällisesti. Yksi miehistä koki vertaistuen huonona vaihtoehtona, jos kaveri oli samanlaisessa tilanteessa. Aika meni vaimojen haukkumiseen, eikä johtanut mihinkään rakentavaan. Tässä oli kysymyksessä ohjaamaton vertaistuki. Tuntuu siltä naisten kokemusten

perusteella, että ohjattu vertaistuki saattaisi olla hyväkin vaihtoehto. Läheisten sukulaisten tuki on sen sijaan ollut korvaamatonta ja auttanut miehiä lopulta irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta ja selviytymään. Koska kuitenkin neljä miehistä ei ole läheisilleen tai ystävilleen tilanteestaan kertonut, tukee tämäkin tutkimus osaltaan Helin-Tuomisen (2006) tutkimusta.

Sillä tiedolla varustettuna mitä minulla oli luetun ja päättelyn pohjalta, aloin kuitenkin käydä keskusteluja ystävien ja lähisukulaisten kanssa. Oli tietenkin vaikeaa. Piti tulla kaapistaan sen ajatuksen kanssa, että toinen avioliittoni on päättymässä hyvin lyhyeen, koska siitä ei tule, koska siitä ei voi tulla mitään. Kävi niin kuin arvelin, ei yhtään tuomitsevaa lausetta, ei jälkiviisasta neuvomista – silkkaa tukea vain ja kannustusta. Veljeni antoi minulle ne rumat sanat, voimakkaat, joilla lopulta heitin hirviöksi hahmottamani ihmisen ulos. (M3)

Läheisen ihmisen tuki oli käännteentekevä tämän miehen tarinassa. Todennäköisesti ilman läheistensä tukea eropäätös olisi lykkääntynyt kenties jäänyt kokonaan. Voimaantumisen tapahtui läheisten avulla.

5.2 Ammattiauttajat – seurakunnan rooli auttajana

Kun mies on pahoinpidelty ja on ammattilaisten verkostossa, vaikuttaa Helin-Tuomisen (2006) mukaan siltä, että naiset ja miehet eivät ole tasa-arvoisia. Pettymyksen auttamistahoja kohtaan aiheuttaa se, että usein lähdetään liikkeelle asetelmasta, jossa nainen on uhri ja pahoinpitelijä on mies.

Kolme miehistä ei ole hakeutunut ammattiavun piiriin eikä myöskään mainitse ystäville tai sukulaisille puhumisesta. Kaksi näistä miehistä elää edelleen tässä samassa väkivaltaisessa suhteessa. Toinen kertoo, että poliisi nauraisi hänelle, jos hän soittaisi poliisit väkivaltatilanteeseen, joka on henkistä. Tuntuu siltä, että nämä miehet eivät voi hakea apua koska he ovat miehiä ja miesten kuuluu kestää. Ehkä taustalla on myös häpeän tunne. Yksi miehistä on eronnut ja hakenut ex-puolisolle lähestymiskiellon eli tässä tapauksessa on turvautunut poliisiin apuun. Hän pelkää jatkuvasti ex-vaimon kääntävän jo tapahtuneet tilanteet

omaksi edukseen, koska viitteitä tähän suuntaan oli suhteen vielä jatkuessa (mustelmat käsissä, kun mies suojatakseen itseään piti hänestä kiinni). Cookin (2009) mukaan juuri näin on käynyt Yhdysvalloissa, miehen soitettua poliisit väkivaltatilanteeseen miehestä on tullut tekijä ja naisesta uhri. Kukaan näistä miehistä ei kerro paljonkaan omista tuntemuksistaan tai siitä, onko heillä ollut ketään, kenelle kertoa tapahtuneista. Nämä kertomukset tukevat esimerkiksi Helin-Tuomisen (2006) ja Flinckin (2006) tuloksia siitä, että mies pelkää avun hakemista, koska olettaa häntä kohdeltavan eriarvoisesti ja hänen tilannettaan väheksyvästi.

Oon pohtinut paljon millä saatais madallettua tätä kynnystä avun hakemiseen, siinä on kaksi tärkeää asiaa, ammattiavussa, se on puolueetonta ja sä tiedät, että voit luottaa siihen. (M4)

Neljä miehistä on hakenut apua seurakunnalta. He ovat käyneet sielunhoidollisia keskusteluja diakonin ja papin kanssa. Vain yksi miehistä on kokenut, että näistä keskusteluista ei ole ollut apua. Muut ovat saaneet apua ja sielunhoidollinen suhde on jatkunut pitkään. Vaimot ovat olleet mukana tapaamisissa pääsääntöisesti vain kerran, yksi heistä humalassa. Heille ei miesten mielestä ollut käynnistä mitään hyötyä. Naiset kokivat, että heidät painostettiin mukaan eivätkä nähneet tätä hyödyllisenä (miesten kertomaa). Yksi miehistä kertoi heidän osallistuneen Solmuja parisuhteessa -kurssille, joka oli ollut huono kokemus. Hän ei tarkemmin erittele, mikä oli huonoa. Lähinnä puolison asenne on tuntunut olevan ongelma. Lisäksi apua oli haettu kasvatus -ja perheneuvolasta, perheasianneuvottelukeskuksesta, mielenterveyshoitajalta, psykologilta ja Ihmissuhdetyö ry:ltä.

Tuntuu siltä, että yksilökeskustelut ovat olleet kaikkein hyödyllisimpiä, niissä on saanut avautua rauhassa ja on tullut kuulluksi ja ymmärretyksi. Pariterapia on koettu pääsääntöisesti turhana ja hyödyttömänä. Tämä tukee myös Husson (2003) näkemystä kahdenkeskisten keskustelujen tärkeydestä. Sen sijaan Husson (2003) tutkimuksessa naiset ovat kokeneet ryhmät, erityisesti vertaisryhmät, erittäin positiivisina. Ajatuksiaan ja kokemuksiaan on saanut jakaa muiden samaa kokeneiden kanssa. Tässä tutkimuksessa yksi miehistä on pettynyt ryh-

mään, muut eivät ole edes osallistuneet, koska odotukset ovat olleet jo negatiiviset.

Vaikuttaa siltä, että ne miehet, jotka ovat tunnistaneeet oman tilanteensa ja uskaltaneet siitä puhua, ovat hakeneet apua useilta tahoilta ja myös saaneet sitä. Kukaan heistä ei mainitse häpeään tai epäonnistumisen tunnetta, joka oli ennako-odotus. Myöskään se oletamus, että mies olisi eriarvoisessa asemassa naisen verrattuna hakiessaan apua, ei nouse apua hakeneiden tarinoista esille ollenkaan. Tämä tulos eroaa selkeästi aiemmista oletuksista sekä tutkimuksista. Tietysti neljä miestä on vähäinen määrä, mutta jotenkin se saa toivon heräämään. Ehkä asiat eivät eri puolilla Suomea olekaan yhtä huonosti. Iloisesti yllättää myös seurakunnalta saadun avun ja tuen määrä, se on pääsääntöisesti koettu hyväksi. Toisaalta kolmen miehen tarinoissa ei ammattiapua ole haettu, ei myöskään lähisuvulle tai ystäville puhuttu, ja häpeä omista kokemuksista nousee selvästi esiin. Näyttää siltä että avun hakemiseen on myös kynnys olemassa.

Hakeuduin kirkon diakonin(nainen) säännöllisiin tapaamisiin kerran viikossa tai joka toinen viikko n. puolen vuoden ajan. Sen jälkeen pidin joitain kuukausia taukoa ja jatkoin matkaa itseeni ja parisuhdeymmärryksen miespuolisen perhetyöntekijän (pappi) kanssa pari kertaa kuussa puolen vuoden jakson. Tämä kaikki tapahtui suhteen loppupuolella. Näiden sielunhoidollisten ja terapeuttisten istuntojen kautta uskalsin hiljalleen ulos tuosta kipeästä suhteesta (se ei suinkaan ollut itse tavoite). (M2)

Mä kävin kaiken maailman perheneuvolat ja seurakunnasta sain paljon apua, sitten kävin sellaisen Ihmissuhdeyö ry:n psykodraamakurssin, Hesarista löysin, se oli tosi hyvä, sai käydä omia juttujaan läpi. (M4)

Varsinkin psykologi osoittautui aivan onnettomaksi keskustelijaksi. (M7)

Philip W. Cook toteaa, että siitä kun hänen kirjansa ensimmäisen kerran julkaistiin, on parisuhdeväkivaltaa kokeneiden miesten määrä huomattavasti lisääntynyt. Häneen on ollut yhteydessä useampia satoja miehiä. Vaikka ongelma on tiedostettu aiemminkin Yhdysvalloissa, vasta Cookin kirjan jälkeen ongelma tuli

suuressa mittakaavassa esille ja julkiseen keskusteluun. Myös meillä useammat lehdet ovat jo julkaisseet artikkeleita miesten kokemuksista, ja julkista keskustelua aletaan pikku hiljaa asiasta käydä.

5.3 Lähteä vai jäädä – avun hakemisen esteet

Cookin (2009) mukaan esteitä lähtemiselle väkivaltaisesta suhteesta on sisäisiä ja ulkoisia. Sisäisiin kuuluu muun muassa vaimon uhkaus itsemurhalla jos mies lähtee. Tässä vaiheessa olisi hyvä kääntyäkin ammattiauttajan puoleen. Jos mies vain lähtee, jatkuva syyllisyys vaivaa ja vaimo käyttää edelleen valtaansa mieheen. Tällaisessa tapauksessa esimerkiksi lääkäri voisi ottaa kantaa tilanteeseen, koska itsemurhauhkaus tulee ottaa vakavasti. Toinen yleinen syy on se, että mies kuvittelee olevansa se vastuuntuntoisempi osapuoli perheessä. Kun hän lähtee, hän jättää vaimonsa ”heitteille”, koska tämä ei osaa huolehtia itsestään ja lapsista. Nämä molemmat asiat tulivat esille yhden miehen kertomuksessa myös tässä tutkimuksessa. Hän oli kokenut syyllisyyttä ja palannut useita kertoja takaisin vaimon luo, koska pelkäsi tämän vahingoittavan itseään ja epäili vaimon huolehtivan huonosti lapsista. Vasta kun mies oli puhunut ammattiauttajille tilanteestaan, hän vapautui syyllisyydestä ja pystyi irrottautumaan lopullisesti. Toisaalta tuntuu, että hän vieläkin, vaikka on irrottautunut kantaa jotenkin huolta myös ex-vaimon selviytymisestä.

...kerrankin keskellä yötä kävin kattomassa oliko se hengissä, siis kesken työvuoron, kun sen masennus oli pahimmillaan. (M4)

Kolmas tärkeä este irrottautumiselle Cookin (2009) mukaan on miehen kuvitelma siitä, että rakastaa vielä vaimoaan. Tämä on huomattavissa myös tässä tutkimuksessa muutamalla miehistä. Siinä vaiheessa kun on yrittänyt kaikkensa ja käyttänyt kaikki saatavilla olevat keinot ja väkivalta silti jatkuu, on irrottautuminen enää jäljellä selviytymisen vaihtoehdoista (Cook 2009, 101).

Ulkoisia tekijöitä tai esteitä lähtemiselle ovat Cookin (2009) mukaan huoli lapsista. Miehet ovat kokeneet huoltajuuskiistat raastavina ja tuntuu, että he eivät saa

oikeutta tässä asiassa, lapset jäävät Yhdysvalloissa poikkeuksetta äidille. Suomessakin yleisemmin lasten huoltajuuden saa äiti. Lapsen etu olisi se, että huoltajuusasioita ei tarvitsisi viedä oikeuden päätettäväksi, vaan se voitaisiin hoitaa sivistyneesti vanhempien kesken. Tämä on kyllä harvinaista ja jopa mahdotonta tilanteissa, jossa on kysymys perhe- ja parisuhdeväkivallasta. Tämän tutkimuksen miehistä yksi ei enää tavannut lapsiaan ollenkaan hänen lähdettyään väkivaltaisesta suhteesta. Kaikki muut säilyttivät suhteet lapsiinsa ja joissain tapauksissa myös ex-puolison lapsiin. Toisaalta usein huoli lasten selviytymisestä saattaa olla alkusysäys irrottautumiselle, ei haluta lasten elävän väkivaltaisen suhteen näyttämöllä. (Cook 2009,103.)

5.4 Selviytyminen

Lehtonen ja Perttu (1999, 66) puhuvat naisen selviytymisestä parisuhdeväkivallasta. Selviytyminen parisuhdeväkivallasta on prosessi. Se on asteittainen muutos voimavarojen lisääntymisen kautta. Nämä voimavarat ovat moniulotteisia ja ne syntyvät väkivallan kokemuksista ja siitä, mitä uhri on oppinut selviytyäkseen hengissä. Selviytymisprosessi on uusien tapojen oppimista. Prosessi on hidas. Vapautuminen väkivallasta antaa mahdollisuuden nähdä itsensä ja tarpeitaan uudella tavalla. Selviytyminen on vapauden aktiivista käyttämistä siten, että pyritään minimoimaan, muuntamaan ja kääntämään väkivallan negatiiviset, voimavaroja kuluttaneet kokemukset viisaudeksi ja taidoiksi. Prosessi on samanlainen myös miehillä.

Väkivaltaa kokeneille naisille tulee lisätä mahdollisuuksia irrottautumiseen erilaisilla heidän tarpeisiinsa suunnitelluilla palveluilla. Ulkopuolisten erilaisten tukitoimintojen lisäämisellä vahvistetaan irrottautumisprosessia ja autetaan uhria kasvattamaan voimavarojaan. Irrottautuminen ei ole yksistään uhrin omalla vastuulla, vaikka joillain saattaa olla ystäviä tukena. Suomalaiset naiset eivät käytä paljon viranomaisten tai järjestöjen palveluja. Yksi syy tähän on se, että niitä ei ole riittävästi tai väkivaltaa kokeneiden selviytymisprosessin tukemiseen ei löydy tarpeeksi ammatillisuutta. Myös asenteiden muutosta tarvitaan, jotta voidaan rohkaista väkivallan uhreja hakemaan apua. (Lehtonen & Perttu 1999,

71.) Irrottautuminen väkivaltaisesta parisuhteesta on ollut myös tämän tutkimuksen miehille selkein ja lopullisin keino päästä eroon väkivallasta, kun terapiasta tai muusta ammattiavusta ei ole ollut hyötyä. Naisten tukipalvelut ovat kehittyneet huomasti sitten tämän Pertun tutkimuksen. Jospa nyt aika on kypsä kehittää vastaavia myös miehille.

Mari Helin-Tuominen (2006, 64) toteaa tutkimuksessaan, että kun mies on pahoinpidelty ja on ammattilaisten verkostossa, niin miesten tarinoiden perusteella vaikuttaa siltä, että miehen asema ei ole tasa-arvoinen naisen kanssa. Mies saattaa tulla ohitetuksi ja miehen toiminta arvioidaan yleisten kulttuuristen tarinoiden mukaiseksi toiminnaksi. Lähdetään asetelmasta, jossa nainen on uhri ja mies pahoinpitelijä. Miehet ovat kuvanneet pettymyksiä niitä viranomaisahoja kohtaan, joilta ovat apua hakeneet. He eivät ole kohdanneet oikeudenmukaisuutta, eivätkä ole tulleet kuulluksi. Miesten kokemat parisuhdeväkivaltatilanteet eivät ole miesporukoissa puheenaiheena, jos ovat, niin vain huulenheimona. Kulttuurinen malli ei tue miehen esiintuloa näissä tilanteissa, vaan tukee omalta osaltaan miehen pysymistä hiljaisena. Tämän tutkimuksen miehet ovat kuitenkin keskustelleet kaikki jonkun kanssa tilanteestaan ja lopulta myös irrottautuneet väkivaltaisesta suhteesta. Heidän kertomuksissaan näkyy myös toivo ja varmuuskin paremmasta huomisesta jotenkin selvemmin kuin naisten kertomuksissa. (Helin-Tuominen 2006, 67.)

Väkivalta on monimutkainen ongelma ja siitä selviytyminen on pitkä prosessi. Lähteminen väkivaltaisesta suhteesta on monien naistutkimusten mukaan ainoa vaihtoehto selviytymiselle. Näyttää siltä tämänkin tutkimuksen valossa, että näin on myös miehille. Tämän tutkimuksen miehet olivat kokeilleet kaikki mahdolliset vaihtoehdot parisuhteessa ja lähteminen on ollut viimeinen ratkaisu. Toki on väkivallan uhreja, niin naisia kuin miehiäkin, jotka eivät koskaan lähde väkivaltaisesta parisuhteesta. Selviytyvätkö he kestävästi?

Uhrin selviytymisen tukemisessa on tärkeää kunnioittaa hänen prosessiaan, aikatauluaan ja päätöksiään. Väkivallan uhrin sisäisen prosessin ymmärtäminen auttaa ymmärtämään muutoksen vaikeutta. Kestää kauan ennen kuin proses-

sisä ollaan niin pitkällä, että kyetään tekemään päätös väkivaltaisesta suhteesta lähtemisestä. Valinnan vapaus on tällöinkin kyseenalaista. Tosiasiassa ei ole enää muita vaihtoehtoja. (Husso 2003, 166.)

Tietoisuus puolison persoonallisuushäiriöstä, jonka myös ammattiauttaja vahvisti, helpotti selviytymistä yhden miehen kohdalla. Hankittu tieto kirjallisuudesta ja ammatti-ihmiseltä vahvisti oman diagnoosin ja helpotti ajatusta erosta, joka oli ainut ratkaisu. Yksi miehistä kuvaa suhteen loppumista ”armolliseksi hiipumiseksi”, joka oli seurausta miehen ammattiavun hakemisesta. Hänen matkansa itseensä sai naisen tuntemaan itsensä heikoksi ja esti hänen vallankäyttönsä. Kolme miehistä kuvaa lopullista avioeroa selviytymiseksi. Yhden lähtö kotoa tapahtui kuusi kertaa, vaimon masennus ja huoli lapsista pakotti hänet palaamaan. Viimeisen kerran lähdettyään hän tunsi selviytyneensä.

6. VÄKIVALLAN VAIKUTUKSET ITSEEN JA IHMISSUHTEISIIN

6.1 Fyysiset oireet ja tunteet

Tämän tutkimuksen miehet kuvasivat fyysisiä oireita kuten hengitysvaikeuksia, voimattomuuden tunnetta, ahdistusta, käsien tärinää, tihentynyttä pulssia ja masennusta. Ne ovat hyvin samanlaisia kuin naistenkin oireet heidän ollessaan kauhun ja pelon tilassa. Miehet eivät silti nimenneet kauhua tai pelkoa, kuitenkin se on nähtävissä. Kaksi miehistä on käyttänyt alkoholia helpottamaan pahaa oloaan. Toinen miehistä on päässyt alkoholista eroon suhteen päätyttyä, toipumisensa myötä. Toinen käyttää edelleen alkoholia, ehkä turruttaakseen itseään koska on edelleen väkivaltaisessa suhteessa

Miehet kuvaavat kokemuksiaan vastuunottona, huolena lapsista, tunteina ja ympäristön asenteina. Epäonnistumisen pelko tulee esiin heidän tarinoissaan. Miehet käyttävät kuvailevaa kieltä aika vähän, mutta kuvaavat väkivaltaisessa suhteessa elämistä muun muassa ”köysi kaulassa” elämiseksi. Saman suunta-

sia kuvauksia on Helin-Tuomisen (2006) tutkimuksessa, jossa miehet kuvaavat elämäänsä ”liisterissä olemisena” ja ”henkisesti kuolleena” olemisena.

Viisi miehistä on eronnut väkivaltaisesta puolisostaan, kaksi elää edelleen samassa suhteessa. Monet mainitsevat ”ymmärtäjän” ja ”auttajan” roolin, johon ovat juuttuneet. Heillä oli voimakas tunne, että puolison pystyy ”parantamaan” ja rakkaus voittaa kaikki esteet. He yrittivät ymmärtää ja toivoivat kaiken muuttuvan sen myötä paremmaksi. Läheisriippuvuuden itsessään tunnistivat muuttamat miehet. Yksi puhui liiasta kiltteydestä, joka hänen mukaansa johtaa siihen, ettei osaa pitää puoliaan. Hän oli tyytyväinen kyllä itseensä, koska ei ollut sortunut liialliseen alkoholin käyttöön, joka oli ollut enemmän sääntö kuin poikkeus hänen sukunsa ”liian” kilteillä miehillä.

6.2 Elintilan kaventuminen

Nainen on tämän tutkimuksen mukaan yhtä taitava rajoittamaan puolison elämää ja eristämään hänet ystäväistä ja sukulaisista kuin mieskin naistutkimusten mukaan. Muutamalla miehellä vaimo oli kieltänyt kokonaan ystävien ja sukulaisien tapaamisen, koska he eivät olleet tarpeeksi ”hyviä”. Myös mustasukkaisuus liittyi vahvasti tähän, mies ei voinut tavata ketään yksinään. Nämä miehet ovat aluksi mukautuneet vaimon tahtoon ja ajatelleet, että suhde pysyykin parempana jos ulkopuolisia ei ole. Ennen pitkää he ovat havahtuneet todellisuuteen jossa he ovat täysin yksin, vain väkivaltainen vaimo seuranaan.

Miehet kertovat rakentavansa uudelleen ystävyyssuhteita, jotka ovat vaimon mustasukkaisuuden takia olleet harvakseltaan tapaamisia.

Väkivalta rakastavan ja läheisen ihmisen taholta on ollut varmasti kaikille traumaattinen kokemus ja vaatinut pitkän toipumisajan. Muutama mainitsee masennuskaudenkin ja kaksi miehistä on ajatellut joskus itsemurhaa, mutta ajatus lapsenlapsesta ja elämän jatkumisesta on estänyt toista tekemästä sitä. Toisen kohdalla kourallinen kolmiolääkkeitä illalla ja ajatus katsoa, onko aamulla hengissä, on muutaman henkiinjäämisaamun jälkeen muuttunut rankaksi toipumisprosessiksi. Yhdellä miehistä piina jatkuu eron jälkeenkin, tosin lähestymiskiel-

to ehkä tulee helpottamaan asiaa. Muut eronneista ovat jo käsitelleet asian ja elävät tällä hetkellä uutta hyvää elämää.

8. MIESTEN TARINOIDEN LAJITYYPIT

Luettuani miesten kertomuksia näytti siltä, että tarinoissa tulee esille selkeästi kaksi lajityyppiä: pitkästä avioliitosta eronneet ja pian uuden kumppanin löytäneet miehet ja ensimmäisessä liitossaan olevat miehet. Kun luin uudestaan ja uudestaan kertomuksia, alkoi mielestäni selkeämmin erottua toisenlaiset kaksi henkilötyyppiä, joilla oli toisistaan poikkeavat tarinat. Nimitän heitä selviytyjiksi ja sinnittelijöiksi.

8.1 Selviytyjät

Selviytyjiä oli viisi. Heidän prosessinsa alkoi siitä, kun he tunnistivat väkivallan. Suhteen alku oli ollut kaikilla ruusuista, oltiin rakastuneita ja melko pitkään sokeita toisen osapuolen väkivaltaisudelle. Muutama miehistä haki suhteesta lohtua ja läheisyyttä korvatakseen hetki sitten päättyneen merkityksellisen ja pitkän suhteen. Heillä oli ikään kuin pakkomielle onnistumisesta, olihan tämä jo toinen yritys. Koska miehet olivat kokeneet yksinäisyyttä ja masennustakin, uusi suhde tuntui taivaan lahjalta. Miksi he sitten pitivät suhteesta kiinni, kun ymmärsivät väkivallan tulleen mukaan? Toivo siitä, että huomina päivä olisi parempi, kaikki korjaantuisi ja hyvien päivien muisto olivat kontrastina kamalille päiville. Läheisyyden tarve ja seksi pitivät suhteessa. Seksistä tuli kuitenkin myöhemmin vallankäytön väline.

Muilla kolmella väkivaltainen suhde oli ensimmäinen vakavampi parisuhde ja muuten alkuasetelma sama; onnea, rakastuneen ihmisen sokeutta. Kaikille oli yhteistä usko siihen, että kaikesta selviään ja ristiriidat saadaan sovittua. ”Hisuksiin” olo on yhteistä miehille. He yrittävät vältellä tulevaa puolison raivokoh-

tausta olemalla samaa mieltä, myötäilemällä ja rauhoittelemalla. Puhumisen vaikeus ongelmallisista asioista oli yhteistä kaikille viidelle miehelle. Kuulostaa siltä, että heillä itsellään olisi ollut halua ja kykyä pohtia ja ratkoa asioita puhumalla, vaimot eivät vain kyenneet siihen missään vaiheessa. Kukaan miehistä ollut väkivaltainen puolisoaan kohtaan. Kiinni pitäessään ja itseään suojelemaan he tulivat aiheuttaneeksi mustelmia puolisoilleen, mutta näkevät tämän selkeänä itsensä puolustamisena.

Kun väkivalta oli tunnistettu ongelmaksi, miehet lähtivät hakemaan apua joko ammattiauttajilta tai sukulaisilta ja ystäviltä. Tästä alkoi selviytyminen. Kaikki eivät kokeneet saaneensa apua, mutta kuitenkin heillä oli voimavaroja irrottautua vaikeasta suhteesta. Miehillä se vei eripituisia ajanjaksoja, mutta yhteistä on se, että jokainen näistä viidestä miehestä on lopulta irrottanut väkivaltaisesta suhteesta. Se ei ole ollut helppoa heti irrottautumisen jälkeen, mutta ajan kuluessa miehet ovat pystyneet eheyttämään itsensä.

Naistutkimusten mukaan irrottautuminen väkivaltaisesta parisuhteesta on ainut keino selviytyä, miksi se ei olisi niin myös miesten kohdalla. Neljä miehistä lähti väkivaltaisesta suhteesta ja yhden miehen kohdalla eropäätöksen teki puoliso. Tämä mies saattaisi olla edelleen väkivaltaisessa suhteessa ja kuulua sinnittelijöihin, jos vaimo ei olisi tehnyt eropäätöstä. Eropäätös ei ole ollut kenellekään helppo ja kaksi miehistä on tunnistanut puolisossaan narsistisen persoonallisuushäiriön elementtejä. He ovat silti yrittäneet jatkaa ja yrittäneet myös yhteistä terapiaa. Vaikuttaa siltä, että heillä on ollut kova halu saada suhde toimimaan hinnalla millä hyvänsä, ehkä siksi että yritys on jo toinen.

8.2 Sinnittelijät

Toinen tarinoiden lajityyppi on sinnittelijät. Sinnittelijöitä on kaksi. Sinnittelijät ovat vanhempia miehiä ja toinen on pitkässä avioliitossa ja toinen tuoreemmassa. Yhteistä heille on se, että ongelmat on tunnistettu, mutta he kokevat, että eivät voi hakea apua tämän päivän maailmassa. Rivien välissä kuultaa huoli siitä, että heidät asetetaan jotenkin syyllisen asemaan. He ovat katkeroituneita ja ehkä tikittäviä aikapommejakin, koska ovat päättäneet kestää väkivaltaa (molemmilla henkistä). Molemmilla on ajoittain sisällään raivoa, joka odottaa ulospääsyä. Todellisuus on ehkä jo vääristynyt ja he kuvittelevat elämätilanteensa olevan kaikesta huolimatta ”normaali”. Jotenkin heidän tarinoissaan tulee esiin ”ristinsä kullakin” -asenne. Se, mitä on annettu, pitää vaan kestää. Tämä vaikuttaa vanhemman sukupolven näkemykseltä. Oma kokemukseni naisten parista vahvistaa tätä olettamusta todellisuuden vääristymisestä. Näyttää siltä, että koska fyysinen väkivalta ei ole tullut mukaan suhteeseen, miesten on helpompi ”kestää”. Herää kyllä kysymys, milloin näillä miehillä tulee mitta täyteen vai selviytyvätkö he kestämillä.

9. NAISTEN JA MIESTEN KOKEMA VÄKIVALTA

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata miehen kokemuksia parisuhdeväkivallasta. Koska aiempia tutkimuksia on kovin vähän, myös miesten ja naisten parisuhdeväkivallan kokemusten samankaltaisuutta ja erilaisuutta on tutkittu vähän. Ovatko naiset ja miehet erilaisia väkivallan tekijöinä? Onko naisten ja miesten kokemuksissa tunnetasolla paljon erilaisuutta?

9.1 Naiset väkivallan tekijöinä

Naiset joutuvat kokemaan asioita, jotka eivät koske vain heitä, vaikka yksilö joutuukin kärsimään. Kyse ei ole vain siitä, että jotkut miehet lyövät tai jotkut naiset tulevat lyödyksi. Kyse on siitä, minkälaisessa yhteiskunnassa me elämme ja missä voi tällaista tapahtua, Kyse on yhteisistä ongelmista, yhteisistä vääryyksistä, jotka pitää puhua ääneen, vaatia rangaistusta tekijöille, muutosta kulttuuriin, oikeutta ja tukea uhreille sekä apua tekijöille. Feministin tehtävä on auttaa naista mäessä. Tämä ei tarkoita, että täytyisi unohtaa naisen kyky tehdä pahaa. (Huhta & Meriläinen, 2009, 195.)

Uusin tutkimus naisista väkivallan tekijöinä on Ensi- ja turvakotien liiton Vaiettu naiseus -projekti. Miesten osuus perheväkivallassa on tutkittua ja tunnettua. Tutkimukset ovat poikineet hyviä miesten auttamismuotoja, joihin miehillä on mahdollisuus hakeutua saamaan apua omaan väkivaltaisuuteensa. Koska miesten kokemasta parisuhdeväkivallasta ei ole puhuttu, tietenkin myös naisen osuudesta siinä on vaiettu. Koska oman tutkimukseni miehet ovat kokeneet parisuhdeväkivaltaa nimenomaan naisten taholta, käsittelen myös tätä aihetta.

Ensi- ja turvakodeissa on ollut jo pitkään asiakkaina äitejä, jotka ovat olleet väkivaltaisia lapsiaan ja puolisoitaan kohtaan. Ensi- ja turvakotien liitto on rohkeasti nostanut kissan pöydälle ja tuonut julkisuuteen asian, joka turvakotien ar-

jessa on näkynyt. Ensi- ja turvakotityön piirissä on paljon ”hiljaista tietoa” ja vankkaa osaamista väkivaltatyössä ja lapsiperheiden arjen tukemisessa.

Kun nainen on vihdoinkin saanut ihmisarvon, polttanut rintaliivinsä ja itsenäistynyt miehisen maailman keskellä, hänellä ei olekaan kaikki hyvin. Äidit ovat masentuneita synnytyksen jälkeen ja avunhakemisen kynnyks on korkea. Kenellekään ei voi myöntää, ettei jaksaa, kaikki ei mennytkään niin kuin kuvitteli. Äitiyden maailma on muodostunut moninaiseksi. On onnea ja iloa, mutta myös väsymystä ja masennusta. Vihaa ja väkivaltaa ei halua kukaan ääneen sanoa. Kaikki väsyneet ja masentuneet äidit eivät toki muutu väkivaltaisiksi. Hannele Törrönen nostaa esiin sen, että sosiaali- ja terveystoimen työntekijöiltä on kuultu huoli, että naista syyllistetään, kun hänen väkivaltaisuudestaan puhutaan. Taustalla voi olla uskomus, että naisen väkivalta parisuhteessa on aina itsepuolustusta ja siten ymmärrettävää. Lapsen kaltoin kohtelu ja pahoinpitely eivät ainakaan sitä voi olla. Jos naisen teko nimetään ääneen, se ei ole syyllistämistä. Se on havainto. Nainen on yhtä vastuullinen tekemisistään kuin mieskin. (Törrönen, 2009,25.)

Naista lyödään mutta myös nainen lyö. Tämän hetken väkivaltakeskusteluissa tätä asiaa pitää nostaa esiin. Monissa naistutkimuksissa lähtökohtana on ollut se, että naisiin kohdistuva väkivalta tarkoittaa samaa kuin, että nainen ei voi itse olla väkivaltainen. Hyvän ja pahan asetelma on perinteisesti asettunut niin, että nainen on hyvä ja mies paha.

Kun naistutkimuksen piirissä on kiinnostuttu naisen väkivaltaisuudesta, niin taustat ja konteksti halutaan selvittää. (Lattu, 2008.) Näyttää siltä, että tässä viitekehyksessä ajatellaan niin, että kun mies on väkivaltainen, se kuuluu miehen luontoon. Jos nainen on väkivaltainen, on syy ymmärrettävä ja se ”johtuu jostain”. Tällainen ihmiskäsitys ja käsitys väkivallasta on pelottavan biologinen. Mies on luonnostaan sellainen ja tällainen. Hyvää, mutta tahdotonta naista taas ohjaavat ympäristön tapahtumat ja ihmiset. (Törrönen 2008, 32.)

Törrönen (2009) kertoo että Vaiettu naiseus -projektin alussa he kuulivat monenlaisia kommentteja ammattilaisten suusta. Naisen väkivallalle haluttiin antaa

yksi kattava määritelmä, kuvata väkivaltainen nainen vain yhdenlaisena. Esimerkiksi näitä käytettiin:

- erityisesti nuoret naiset ovat väkivaltaisia
- naisten väkivalta on itsepuolustusta
- äiti on väsynyt, siksi hän toimii väkivaltaisesti
- naisen väkivalta on hakatun naisen ymmärrettävä reaktio
- nainen näkee ja myöntää väkivaltaisuutensa herkemmin kuin mies
- nainen katuu enemmän kuin mies
- nainen hakee apua herkemmin kuin mies
- nainen ”paranee” nopeammin kuin mies
- naisen väkivallasta keskusteltaessa pitäydytään vain fyysisessä väkivallassa ja sivuutetaan henkinen väkivalta.

Tosiasiassa projektin puitteissa havaittiin, että naisia on monenlaisia. Mikään edellä esitetystä ei ole totta siinä mielessä, että niistä voisi tehdä koko sukupuolta koskevia yleistyksiä. (Törrönen 2009, 34.)

Suuri osa Vaiettu naiseus -projektin väkivaltaa käyttävistä naisista oli ylisukupolvisen väkivaltaisen perimän kantajia, traumakielellä ilmaistuna ”kompleksisesti traumatisoituneita” ihmisiä. Tästä kertoo se, että heidän taustoissaan ollut väkivalta, itsetuhoisuus ja päihteiden käyttö kietoutuu yhteen nykyisessä elämässä vallitsevien samojen asioiden kanssa. Tiedon ja kokemusten myötä nähtiin, että naisten käyttämä lähisuhdeväkivalta on huomattavasti suurempi tabu kuin heidän kokemansa väkivalta. Naisten itsensäkin kokema väkivalta on julkisuudesta huolimatta edelleen osin piilossa. (Törrönen 2009, 38.) Tämän tutkimuksen miesten kertomusten mukaan kukaan naisista ei ollut myöntänyt olevansa väkivaltainen tai tarvitsevansa mitään apua.

Pääkaupungin turvakotiyhdistyksessä, kuten kahdessa muussakin projektiyhdistyksessä, hankkeen tavoitteeksi asetettiin naisen väkivallan tunnistaminen, tunnustaminen ja puheeksi ottamisen oppiminen. Tulokseksi projektille toivottiin, että naisen läheisiinsä kohdistavan väkivallan ei tarvitsisi olla vaiettu asia. Puheeksi ottamisella haluttiin rohkaista naisia hakemaan apua väkivaltaisuuteensa

tai sen uhkaan. Naiseuteen, kuten miehisyyteenkin kuuluu tiettyjä ominaisuuksia ja jonkin osan kieltäminen ei ole rehellistä. Väkivaltaan turvautuvien naisten todettiin tarvitsevan apua samalla tavoin kuin miestenkin. Tällä kehittämishankkeella haluttiin selvittää, mitä työskentelytapoja ja erityisosaamista tarvitaan. Vaiettu naiseus haluttiin osaksi yhdistyksen väkivaltatyön kokonaisuutta ja osaksi päivittäistä toimintaa. (Hämäläinen & Mäihäniemi 2009, 144.)

Seurakunnan diakoniatyössä puuttuminen ja puheeksi ottaminen on tuttua, mutta onko se helppoa. Mietin naista, joka kertoi voimaantuneensa ja ymmärtäneensä kokevansa parisuhdeväkivaltaa, mutta ei halua eikä kykene suhteesta irrottautumaan, koska se on ”tuttu ja turvallinen”. Muutaman kerran hän on jo tarttunut leipäveitseen itsekin. Hän näkee ainoana ratkaisuna tilanteeseen joko oman tai puolisonsa kuoleman. Voiko näin pitkälle traumatisoitunutta naista enää kukaan auttaa, varsinkaan kun hän ei itse sitä halua? Väkiältä ja siihen puuttuminen ovat ajatuksia ja tunteita herättäviä asioita. Usein väkiältä lamaannuttaa tai pakottaa reagoimaan liian nopeasti. Mutta myös seurakunnassa, jossa ei aina nähdä realistista kuvaa perhe-elämästä, on väkivaltatyöstä puhuttava. Parisuhdeväkivallasta pitää puhua ja sen sisältöjä avata. Eri käsityksistä pitää keskustella ja käytännöistä sopia. Vain avoin keskustelu auttaa asiakkaita ja tukee työntekijöitä.

9.2 Yhtäläisyydet ja erot naisten ja miesten kokemuksissa

Parisuhdeväkivallan tutkimukset tuottavat erilaista tietoa naisten ja miesten väkivallan erilaisuudesta ja samankaltaisuudesta riippuen väkivallan määrittelystä, tutkimuksen lähtökohdista sekä tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmistä. Tuloksiin vaikuttavat myös kulttuuriset erot ja kulloinenkin konteksti, jossa väkivaltaa tutkitaan, sekä se, tutkitaanko uhreja vai tekijöitä. Parisuhdeväkivallan ilmiöstä syntyy myös erilainen kuva sen myötä, tutkitaanko rikoksen tunnusmerkit täyttävää väkivaltaa vai sellaista väkivaltaa, joka ei tunnusmerkistöä täytä. (Flinck, 2006, 23.)

Henkinen väkivalta on vaikeasti tunnistettavaa ja harvoin rikoksenkaan tunnusmerkit täyttävää. Naisten ja miesten kokemukset henkisen väkivallan osalta ovat samankaltaisia. Sekä miehet että naiset pystyvät mitätöimään, nolaamaan, loukkaamaan, solvaamaan, herjaamaan ja huutamaan. Sekä naiset että miehet ovat kuvanneet arvaamattomuutta, joka liittyy puolison raivokohtauksiin. Ennalta ei voi tietää, milloin ”kohtaus” on tulossa. Molemmat kuvaavat myös ”hissukseen” olemista, varpaillaan elämistä ja toisen miellyttämistä. Husson (2003) mukaan monen naisen mielestä henkinen tuska tuntuu pahemmalta kuin mustelmat ja luunmurtumat. Tämä sama nousi esiin myös tämän tutkimusten miesten kertomuksissa. Sanoilla satuttaminen nujersi miehen ja toi voimattomuuden ja masentuneisuuden tunteen.

Flinckin (2006) mukaan naisten yleinen aggressiivisuus on samankaltaista kuin miesten. Useimmissa parisuhteissa, joissa on fyysistä väkivaltaa, sekä miehet että naiset ovat väkivaltaisista toisiaan kohtaan, mutta väkivallan muodot ja motiivit ovat erilaisia. Tässä tutkimuksessa ne neljä miestä, jotka olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa, kertoivat, etteivät he olleet väkivaltaisista missään olosuhteissa vaimoan kohtaan. Tosin mustelmia ja tarttumisjälkiä oli jäänyt itsepuolustuksesta muun muassa naisten ranteisiin. Tulkitaanko tämä tutkimuksissa väkivalaksi? Mielestäni raja tässä on hyvin häilyvä ja riippuu paljon tutkittavasta ja tutkijasta, miten tämä tulkitaan. Itse tulkitseen asian tässä niin kuin miehet ovat kertoneet eli väkivaltaa ei ole naisiin kohdistunut. Tämänhetkisissä tutkimusaineistoissa miesten väkivaltaisuus on yleisempää vakavaa väkivaltaa kokeneiden joukossa. Pitääkö tämä paikkansa? Voidaan myös ajatella, että naisten tekemät vakavat väkivallanteot eivät ole kaikki tulleet esille. Tämänhetkisten tutkimusten mukaan fyysisiä vammoja on enemmän kuitenkin aiheuttanut miesten käyttämä väkivalta.

Useissa naisiin kohdistuvissa tutkimuksissa rakkauden ja yhteenkuuluvuuden tunne on kuvattu parisuhdetta koossa pitäväksi elementiksi. Myös miehet näyttävät antavan rakkaudelle ja suhteeseen sitoutumiselle suuren merkityksen. Micliacchion (2002) tutkimuksessa miehet halusivat selittää pois naisen väkivaltaisuuden, koska rakastivat naista. Lähes kaikki aineistoni miehet toivat esiin

tämän saman asian. Rakkaus voittaa kaiken ja kaikki ei ole niin pahaa miltä näyttää, koska rakastamme toisiamme. Ajatus siitä, että rakkauden vuoksi on tehtävä uhrauksia, näyttäytyy niin, että mies kestää ja kestää kunnes havahtuu yhtäkkiä siihen, että ei enää kestäkään.

Nainen ja mies kokevat, että parisuhdeväkivaltaan johtavat heidän lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheisiinsa, olosuhteisiinsa ja elämänhistoriaansa liittyvät tekijät (Flinck, 2006, 92). Tämän tutkimuksen miehistä neljä mainitsee puolison ongelmaisen ja vaikean taustan ja katsovat sen vaikuttaneen puolison väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Yksilökohtaiset tekijät, kuten taipumus aggressiivisuuteen käyttäytymiseen sekä persoonallisuushäiriöt, on Salmen (2009) mukaan todettu merkittäviksi syiksi sekä miesten että naisten tekemälle parisuhdeväkivallalle. Hän on havainnut myös, että miehet ja naiset, jotka ovat yksilökohtaisilta ominaisuuksiltaan taipuvaisia väkivaltaiseen käyttäytymiseen ylipäätään, ovat todennäköisimmin väkivaltaisia myös parisuhteissa ja tämän lisäksi taipuvaisia myös muodostamaan parisuhteita keskenään.

Flinckin (2006) mukaan väkivallalle altistavia elementtejä synnyttävät myös parisuhteen solmimisen väärät motiivit, puolisojen suhteelle asettamiin toiveisiin pettyminen, heikko identiteetti sekä keskinäiseen suhteeseen ja vuorovaikutukseen liittyvät, suhdetta kuormittavat tekijät. Tämä tulee esille useissa naistutkimuksissa ja on myös yhteneväinen tämän tutkimuksen miesten kertomuksissa. Nopea ”laastarisuhde”, liian pian eron jälkeen solmittu uusi liitto on yksi esimerkki väärästä motiivista solmia parisuhde. Vuorovaikutuksen puute, kommunikoinnin vaikeus ja ”rasittavat” sukulaiset ovat taas selkeästi suhdetta kuormittavia tekijöitä myös tässä tutkimuksessa.

Husson (2003) näkemykseen mustasukkaisuudesta myyttinä Flinck (2006) toteaa, että mustasukkaisuus ei vaikuta myytiltä, vaan miehen ja naisen omaan ihmisyyteen ja sukupuolisuuteen kohdistuvasta loukkauksesta syntyneeltä kokemukselta. Naisen epäluotettavuus heikentää miesten itsetuntoa ja lisää avuttomuuden tunnetta. Miehen kontrollin taustalle kuvataan useissa tutkimuksissa mustasukkaisuus ja uskottomuuden epäily. Miehen mustasukkaisuutta ja hylätyksi tulemista pidetään yhtenä väkivallan syynä. Tämän tutkimuksen miehet

toivat esiin myös puolison mustasukkaisuuden, joka ilmeni useimmiten täysin syyttää, ja kertoivat näihin tilanteisiin liittyneen henkistä ja fyysistä väkivaltaa.

Lapset joutuvat usein vanhempien välisissä riidoissa väkivallan välikappaleiksi tai erotuomareiksi. Tutkimusten mukaan niin miehet kuin naisetkin pysyttelevät silti väkivaltaisessa parisuhteessa pelätessään lasten menettämistä. Naiset kestävät vuosienkin väkivaltaa, jos he mielestään näin suojelevat lapsiaan. Yleensä lapsiin kohdistuva väkivalta saa lopulta naisen irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta. Tämän tutkimuksen miehet kuvasivat suhteensa omiin ja puolison lapsiin olleen lämmin, mutta he myös olivat pohtineet jatkuvan riitelyn ja väkivallan vaikutuksia lapsiin. He näkivät irrottautumisen väkivaltaisesta suhteesta olleen myös hyväksi lapsille. Yksi miehistä kuvasi riipaisevasti lasten puuttumista fyysiseen väkivaltaan, jota mies koki vaimonsa taholta. Hän ei ymmärtänyt silloin eikä myöhemminkään, miten lapset kärsivät ja traumatisoituivat. Mies näki lapset vain omina ”turvamiehinään”.

Flinckin (2006) tutkimus tukee omaa tutkimustani myös kontrolloinnin ja eristämisen osalta. Kontrollointi ja toisen alistaminen kuuluvat niin miesten kuin naistenkin käyttämään väkivaltaan. Miehiin kohdistuvia kontrollinmuotoja ei ole juurikaan tutkittu, mutta Flinckin(2006) tutkimus tukee omaa näkemystäni siitä, että molemmat sukupuolet ovat yhtä kykeneviä kontrolloimaan toisiaan. Hänen tutkimuksensa kyllä tuo esille sen, että miesten käyttävät kontrollikeinot ovat fyysisempiä kuin naisten, naiset sen sijaan käyttävät hänen mukaansa ei-fyysisiä kontrollikeinoja. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että myös naiset käyttävät fyysistä väkivaltaa kontrolloidessaan miestä. Tutkimuksen miehistä yli puolet oli kokenut fyysistä väkivaltaa.

Seksuaalisen väkivallan kokemukset eroavat selvästi, kun tarkastellaan naisia ja miehiä. Seksuaalinen väkivalta aiheuttaa traumakokemuksen. Seksuaalista väkivaltaa kokeneilla naisilla on myös erilaisia gynekologisia oireita ja suurempi alttius tulla tapetuiksi kuin naisilla, jotka eivät ole kokeneet seksuaalista väkivaltaa. Väkivaltaa kokeneet naiset ja lapset kärsivät pitkittyneestä posttraumaattisesta stressistä, jonka oireisiin kuuluvat fyysinen ja psyykinen ylivirittyneisyys, hermostuneisuus ja valppaus, unihäiriöt, painajaiset, muistikuvien pirstaleisuus,

masentuneisuus, muistamattomuus, keskittymisvaikeudet ja erilaiset fyysiset oireet. Miehet eivät yleensä koe fyysistä seksuaalista väkivaltaa naisen taholta, tutkimuksissa esiin on tullut lähinnä seksi vallankäytön välineenä. Tämä ei ole niin traumatisoivaa miehelle. Tämän tutkimuksen miehistä muutama mainitsi seksillä ”kiristämisen” ja seksin merkityksen suhteen koossapitävänä asiana, mutta mielestäni varsinaisesta seksuaalisesta väkivallasta voidaan tässä tuskin puhua. Myöskään Helin-Tuomisen (2006) ja Flinckin (2006) tutkimuksissa seksuaalinen väkivalta ei käsitä mitään fyysistä, ainoastaan sen käyttämisen hallinnan välineenä. (Flinck 2006, 25.)

Mies voi hengellistä väkivaltaa perustella vetoamalla Raamatun tulkintaan miehen oikeudesta hallita, alistaa ja omistaa naista (Lehtonen & Perttu 1999, 40). Eli koska mies omistaa naisen, hän voi tehdä tälle mitä haluaa. Eroaminen on syntiä, koska avioliitto on pyhä ja ikuinen sekä kirkon siunaama. Tällä verukkeella väkivaltainen puoliso voi pitää toista otteessaan. Tutkimusten mukaan tämä on yleistä erityisesti vanhemmalla ikäpolvella. Tässä tutkimuksessa vain yksi mies kertoi kokeneensa hengellistä väkivaltaa. Voidaanko olettaa, että se on harvinaisempaa näin päin? Uskonnon varjolla on aina tehty paljon pahaa, joten miksi nainen ei voisi käyttää sitä väkivaltansa välineenä.

Taloudellisen väkivallan kokemuksia ei tämän tutkimuksen miehillä ollut. Tässä on selvä ero naisten kokemuksiin verrattuna. Naiset ovat useimmin taloudellisesti riippuvaisia miehestä kuin mies naisesta. Naiset ovat vielä useammin kotona hoitamassa lapsia, ehkä pitkäänkin, ja näin mahdollisuus omaan uraan ja tuloihin siirtyy. Tämän tutkimuksen miehet ovat kaikki työssäkäyviä, hyvin tai ainakin kohtalaisesti toimeentulevia miehiä.

10. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuoda esiin miesten omaa kertomaa ja saada heidän ääntään kuuluville. Tutkimuksen tarkoitus on tuoda vaiettu asia, miesten kokema parisuhdeväkivalta yleiseen tietoisuuteen. Tutkimusaineisto tuo esiin miesten kokemuksia ja keinoja selviytyä parisuhdeväkivallasta. Tutkimuksessa verrataan aineiston perusteella saatuja miesten kokemuksia jo aiemmin muissa tutkimuksissa saatuihin vastaaviin tuloksiin ja omiin kokemuksiin naisista. Tarkoitus ei ole löytää yleistettävyyttä, vaan tuoda esiin ainutlaatuisia, tärkeitä ja arvokkaita kokemuksia ja ehkä hyödyntää näitä myös seurakunnan diakonia-työssä.

”Oletko koskaan tullut ajatelleeksi, miten alkuvaiheessa miesten työskentely itsensä kanssa on? Mieskeskustelussa opetellaan vasta tavaamista. Siksi on hurjan tärkeää, että jokaisen miehen kokemukset pääsevät vapaasti aitoina esiin. Olivatpa miehen elämä ja tunnemaailma miten kummallisia tahansa, niistä täytyy voida puhua rauhassa, turvallisesti ja kiihkotta. Jos minä rohkenen kertoa, millaisia ajatuksia ja tunteita Sinuun liitän, ja Sinä rankaiset minua siitä hyvästä, en varmasti puhu toista kertaa. Mies oppii siinä, missä koirakin.” (Lindqvist 1986.) Nämä Martti Lindqvistin sanat mielessäni aloitin tutkimukseni teon.

Näyttää siltä, että yhteiskunnassamme käsite parisuhdeväkivalta on edelleen osittain piilossa pidettävä asia, jolle ei ole tilaa julkisuudessa eikä ammatillisissa keskusteluissa. Naisten on vaikea edelleen saada apua väkivaltatilanteissa, vaikkakin naisten kokemukset ovat olleet esillä monissa tutkimuksissa ja julkisuudessaakin. Parisuhdeväkivallan tunnistaminen ja siihen puuttuminen on erittäin vaikeaa myös monille ammattilaisille. Ei siis toisaalta ole mikään ihme, että myös vaimonsa pahoinpitelemä mies voidaan ottaa vitsinä miesten kaveriporukassa niin kuin myös ammattilaisten silmissä. Toisaalta kun vähätellään naisten väkivaltakokemuksia, ei myöskään juuri uskota sitä, että nainen voisi olla väkivallan tekijä. Naisen arvostus hoivaajana on kulttuurisesti vahva.

Tässä tutkimuksessa tarinansa kertoi seitsemän miestä. Kaikki heistä ovat kokeneet henkistä väkivaltaa. Heidän kertomansa väkivalta on hyvin samantyyppistä kuin naisten vastaavat kokemukset. Näyttää siltä, että kokemukset ovat yksilöllisiä eivätkä välttämättä liity mitenkään sukupuoleen. Yleinen käsitys siitä, että mies on vahvempi, myös henkisesti, kuin nainen, ei näytä pitävän paikkaansa. Mies kokee nöyryytyksen, mitätöinnin ynnä muun henkisen väkivallan vaikutukset yhtä tuhoisina itsetunnolle kuin naisetkin. Ja miksi ei kokisi? Eihän tämä voi olla sukupuoliasia. Naisethan ovat kuvanneet henkistä väkivaltaa vahingoittavammaksi kuin fyysistä. Tämä näkyy myös miesten kohdalla.

Tämän tutkimuksen miehistä neljä oli kokenut myös fyysistä väkivaltaa, mutta he kaikki kertoivat ”pärrjänneensä” naiselle, he kykenivät puolustautumaan, koska olivat fyysisesti vahvempia. Huolta aiheutti naisen taipumus kääntää tilanne niin, että mies oli syyllinen. Vaikka fyysisiä vammoja tuli, näyttää siltä, että henkinen väkivalta oli se, mistä oli vaikeampi selviytyä. Miehet kertoivat puolustautuessaan turvautuneensa otteisiin, joista jäi puolisolalle mustelmia. He eivät kuitenkaan nähneet tätä väkivaltana. Kun tarkastellaan lievempää fyysistä väkivaltaa kuten läimäyttelyä, repimistä, puremista ja tönimistä, näyttää siltä, että naisten ja miesten kokemukset ovat hyvin samankaltaisia. Miesten kertoman mukaan kukaan heidän puolisoistaan ei tunnistanut käyttämäänsä väkivaltaa, ei edes fyysistä. Nainen ei myöskään Finckin (2006) mukaan hae helposti apua väkivaltaisuuteensa. Esiin tuli se, että eihän nainen voi vahingoittaa fyysisesti vahvempaa miestä. Fyysinen väkivalta on pieni kysymysmerkki mielestäni edelleen. Tarvittaisiin lisää tutkimustietoa nimenomaan määrällisesti kartoittamaan fyysisen väkivallan uhreja, koska aiempien tilastojen valossa näyttää siltä, että raaimmissa fyysisissä väkivallanteoissa tekijänä on ollut mies. Onko näin, että miehet eivät yleisesti ilmoita pahimpia kokemiaan tapauksia poliisille?

Selviytyjät ja sinnittelijät olivat tehneet erilaiset ratkaisut parisuhdeväkivallasta selviämiseksi. Selviytyjät ovat hakeneet apua. He ovat hakeneet ammattiapua muun muassa perheneuvolasta, psykologilta, mielenterveyshoitajalta, seurakunnasta (diakonilta ja papilta) sekä erilaisista ryhmistä. Yksi miehistä on turvautunut poliisin apuun hakiessaan lähestymiskieltoa ex-vaimolleen. Pääsääntöisesti kokemukset avun saannista ovat olleet hyvät. Miehiä on kuunneltu ja

heille on annettu tilaa kertoa tarinaansa ja heitä on myös uskottu. Tämä tulos yllättää, koska lähtöolettamus oli se, että mies on auttajien verkostossa hyvin väärin kohdeltu ja sivuutettu. Hieno yllätys oli se, että neljä miehistä koki seurakunnan työntekijöiden (diakonin tai papin) olleen merkittävä auttajataho heidän selviytymisessään. Miehet kokivat, että heitä oli aidosti kuunneltu ja otettu vakavasti ja tukea oli myös jatkettu niin kauan kuin miehet sitä tarvitsivat. Näiden miesten kertomus kumoaa väitteen, jonka mukaan seurakunnan työntekijät eivät osaa kohdata parisuhdeväkivaltaa, eikä heillä ole aikaa kuunnella ja työskennellä pitkäkestoisesti. Yksi miehistä oli pettynyt psykologin apuun, mutta hänetkin oli silti otettu vakavasti ja kuunneltu, hoitosuhde vaan ei ollut toiminut. Miehet ovat myös puhuneet ystävilleen ja sukulaisilleen ja näyttää siltä, että läheisten ihmisten turvaverkko on yhtä tärkeä miehille kuin naisillekin, kun he yrittävät irrottautua väkivaltaisesta parisuhteesta. Mielestäni tämä tutkimus tuo esille sen asian, että myös miehille irrottautuminen on ainut keino lopullisesti selviytyä parisuhdeväkivallasta.

Sinnittelijät elävät edelleen väkivaltaisessa parisuhteessa. En kutsuisi selviytymiseksi heidän päivittäistä suoriutumistaan elämästä. He vaikuttavat ahdistuneilta, ovat harkinneet itsemurhaa ja ovat masentuneita. Apua he eivät ole hakenneet mistään eivätkä puhuneet kenellekään. Heillä ei ole juurikaan ystäviä eikä läheisiä. Heidän elämänsä pyörii puolison ympärillä ja he yrittävät hoitaa asiat niin, että vaimo olisi tyytyväinen. Heillä on ennakoasenne avun hakemiseen, he pelkäävät naurunalaiseksi tulemista ja väheksyntää. Koska väkivalta heidän parisuhteessaan on ollut tähän saakka vain henkistä, he kuvittelevat kestävänsä, vaikka onkin vaikeaa. Sinnittelijöiden kohtalo tukee muita tutkimuksia (Helin-Tuominen 2006 & Flinck 2006) siitä, että mies ei hae apua, koska häpeää tilannettaan ja pelkää tulevansa naurunalaiseksi. Sinnittelijät ovat aikapommeja, joiden räjähdys on odotettavissa.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioin vapaaehtoisuuden näkökulmasta. Kirjoituspyyntöni oli hyvin väljä ja antoi mahdollisuuden kirjoittajalle päättää, mitä haluaa minun hänestä tietävän. Kirjallisen muodon valitsin siksi, että ajattelin, että miehille se olisi luontevampi väylä kertoa kokemuksistaan kuin olla naispuolisen henkilön haastateltavana. Haastattelijan rooli olisi saattanut olla myös liian ”te-

rapeuttinen” johtuen omasta asenteesta ja asemasta ansiotyössä. Heiskasen (2002) mukaan haastattelija ei saa ryhtyä terapeutiksi, mutta voi sen sijaan ohjata haastateltavan hakemaan apua. Toisaalta haastattelussa henkilökohtainen kontakti olisi mahdollistanut kysymysten teon ja havainnoinnin. Parempi tutustuminen miehiin olisi ehkä lisännyt rikkautta kerrontaan. Saadessani monta epämääräistä puhelua aloittaessani tutkimuksen tekemistä, päädyin kuitenkin pelkästään kirjoituspyynnön esittämiseen. Yksi miehistä oli haastateltavana omasta pyynnöstään. Häntä haastattelin diakoniatoimistossa. Aloittaessani tutkimustani olin epävarma tarinoiden saannista. Jos suomalainen mies ei puhu eikä hae apua, kuka kirjoittaisi elämäntarinansa minulle, vieraille ihmiselle? Lopulta olin todella iloinen seitsemästä tarinasta, se riitti laadulliseen tutkimukseen.

Miehet kuvaavat väkivaltaisessa parisuhteessa elämistä monin kielikuvoin. Pysähdyttävien oli mielestäni kuvaus elämisestä ”köysi kaulassa”. He elävät elämänsä hitaasti kitumalla, kunnes tapahtuu jotain ratkaisevaa. Ratkaiseva ja käänteentekevä asia saattaa olla väkivallan muuttuminen todella ra`aksi tai naisen väkivallan kohdistuminen lapsiin. Miehet tunsivat huolta lapsista ja heidän selviytymisestään samalla tavoin kuin naisetkin ovat tutkimuksissa kertoneet. Ratkaiseva tekijä voi myös olla ”kaapista ulos tulo” sukulaisille, jotka sitten kuuntelevat ja antavat ehkä keinot ja sanat irrottautumiseen.

Parisuhdeväkivaltaa on totuttu käsittelemään Flinckin (2006) mukaan sukupuolten epätasa-arvosta syntyvänä ongelmana. Vallitsevan väkivaltatyön taustalla olevat teoreettiset lähestymistavat, ideologinen viitekehys ja työtä ohjaava ihmiskäsitys tulee kirjoittaa auki ja tehdä näkyväksi. Kehittämistyötä on tehty pääsääntöisesti feministisen tutkimusotteen tuottamien tulosten pohjalta. Tutkimusotetta pitäisi muuttaa neutraalimpaan suuntaan. Vaiettu naiseus -projekti on ollut hyvä alku uudelle näkökulmalle parisuhdeväkivaltaan. Myös nainen voi olla väkivaltainen ja paha. Naisten tekemästä väkivallasta tarvitaan lisää tutkimustietoa, joka kehittäisi auttamiskäytäntöjä niin julkisella kuin seurakunnan sektorilla. Parisuhdeväkivallasta tulisi puhua niin paljon, että jokainen, erityisesti ammattilainen, osaisi ja uskaltaisi puuttua perheen sisäisenä pidettyyn asiaan ja osaisi myös auttaa tai ohjata avun piiriin.

Tämä opinnäytetyö käsitteli vain pientä viipaletta isosta parisuhdeväkivaltailmiöstä. Tutkimus on pieni avaus miehen äänen kuuluville saattamiseen. Koen tämän silti tärkeänä, koska miesten kokemuksista ei ole Suomessa juurikaan puhuttu. Vaikka tutkimus ei ole yleistettävä, kokemukset ovat ainutlaatuisia ja rohkeita ja ansaitsevat tulla kuulluiksi. Kiitän rohkeita miehiä heidän kirjeistään, toivottavasti tutkimukseni rohkaisee muita miehiä hakemaan apua parisuhdeväkivallasta selviytymiseen ja toisaalta rohkaisee perhe- ja parisuhdetyön ammattilaisia ottamaan puheeksi ja puuttumaan.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001

Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001

Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Cook, Philip W 2009

Abused men – the hidden side of domestic violence. Westport: Praeger Publishers.

Danis, Fran 2003

The criminalization of domestic violence: What social workers need to know. Journal of Social Work Education articles 48. Nottingham.

Fiebert, Martin & Conzalez, Denise 1997

Why women batter. <http://www.batteredmen.com/fiebertg.htm>. Viitattu 30.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Flinck, Aune 2006

Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemmentarja. Tampereen yliopisto: Väitöskirja, hoitotieteen laitos.

Helin-Tuominen, Mari 2006

“Sitä on niin siinä liisterissä kii” – miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta narratiivisesta näkökulmasta. Tampereen yliopisto: Sosiaalityön pro gradu.

Heiskanen, Markku 2002

Väkivalta, pelko, turvattomuus. Survey-tutkimuksen näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Tutkimuksia 236. Helsinki: Tilastokeskus.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna 1998

Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Helsinki: Tilastokeskus, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Oikeus 1998: 12 SVT.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna 2000

Väkivallan hinta. Naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset Suomessa. Tasa-arvojulkaisuja 2000:6. SVT Oikeus 2000:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Heiskanen, Markku & Honkonen, Risto 2005

Poliisi ja muutos. Asiantuntijoiden arvio sisäisen turvallisuuden tulevasta kehityksestä. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 46. Helsinki: Edita Prima Oy.

Helsingin Sanomat 16.5.2010

Mielipide c13. Sami Koivisto: Mies ei huomaa veljensä huonoa oloa.

Helsingin Sanomat 22.1.2010

Naisetkin syyllistyvät parisuhdeväkivaltaan.

Hines DA & Saudino KJ 2004

Genetic and environmental influences on intimate partner aggression: A preliminary study. *Violence & victims* 19: 701–718.

Huhta, Liisa & Meriläinen, Rosa 2009

Feministin käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Husso, Marita 2003

Parisuhdeväkivalta – lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Hänninen, Vilma 2003

Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampere.

Hämäläinen, Katriina & Mäihäniemi, Ulla 2009

Turvakodit väkivaltatyön pioneereina. Teoksessa Hannele Törrönen(toim.) Vaiettu Naiseus. Hämeenlinna: Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10.

Iltasanomat 17.5.2010

Hätäkeskus apua pyytäneelle miehelle: ”Otat sä naiselta pataan?”

Johnson, MP & Ferraro KJ 2000.

Research of domestic violence in the 1990s: Making distinctions. Journal of marriage & family 62: 948–962.

Johnson, MP & Leone, JM 2005

The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence. Journal of family issues 26: 334–348.

Karlsson, Mirja 2005

Naisen väkivalta jää usein piiloon. Dialogi 6/2005.

Keskinen, Suvi 2005

Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere: Tampereen yliopisto.

Koivukangas, Jaana 2006

Elämä alkaa huomenna. Naisen tie väkivaltaisesta parisuhteesta irrottautumiseen. Diakonia-ammattikorkeakoulu Järvenpään yksikkö. Opinnäytetyö.

Kontula Osmo & Koskela Kaj 1991

Mustasukkaisuus ja terveys. Raportteja14/1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus.

Lahti, Minna 2001

Domesticated violence. The power of the ordinary in everyday Finland. Academic dissertation. Research Series in Anthropology. Helsinki: University of Helsinki.

Laitinen, Merja 2004

Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere: Vastapaino.

Lardot, Raisa 2003

Pikku äiti. Juva: WSOY.

Lattu, Emmi 2008

Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Näre, Ronkainen (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Lehtinen, Vilma 2000

Luce Irigarayn filosofinen hanke. Etiikka, rakkaus, naisellinen. Teoksessa Feministejä – Aikamme ajattelijoita. Anttonen, Lempiäinen ja Liljeström (toim.) Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Anja & Perttu, Sirkka 1999

Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Leonard, K 2001

Domestic violence and alcohol: What is known and what do we need to know to encourage environmental interventions? Journal of substance use 6.

Lindqvist; Martti 1986

Miehen mittainen mies. Helsinki: Otava.

Moore, E.M 2008

A call for injustice. Domestic violence against men.
Bloomington, Indiana: Author House.

Menweb – <http://www.batteredmen.com>.

Viitattu 12.11.2009. Tuloste tekijän hallussa.

Mustonen, Kirsi & palmu, Antti 2006

Mies ja parisuhdeväkivalta miesten kriisikeskuksesta nähtynä.
Esikko. Ensi- ja turvakotienliiton jäsenlehti 1/2006.

Mäihäniemi, Ulla 2005

Miesuhrin vaikea tunnustaa väkivaltaa. Dialogi 6/2005.

Nykyri, Tuija 1998

Naisen viha. SoPhi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Nyqvist, Leo 2001

Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessiarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Ensi- ja turvakotienliiton julkaisu 28. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto.

Peltoniemi, Teuvo 1997

Perheväkivalta. Helsinki: Otava.

Porcerelli, John & Cogan, Rosemary & West, Patricia & Rose, Edward & Lambrecht, Dawn & Wilson, Karen & Severson, Richard 2003

Violent victimization of women and men: Physical and psychiatric symptoms. The journal of the American board of family practice 16: 32-39.

Ruohonen, Marita 2002

Pääkirjoitus: Ilkeä ongelma, mutta toivoa on. Rikosuhri-lehti 2/2002.

Turun Sanomat 25.8.2009

Joka kymmenes turvakodin asiakas on pahoinpidelty mies.

Törrönen, Hannele (toim.) 2009

Vaiettu naiseus. Hämeenlinna: Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10.

University of Carolina 1998

Intimate partner violence among men and women. Survey research with the South Carolina Department of Health and Environmental Control.

<http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm4930a3.htm>

Viitattu 30.8.2010. Tuloste tekijän hallussa.

Williams, SL & Frieze, IH 2005

Patterns of violent relationships, psychological distress, and marital satisfaction in a national sample of men and women. Sex roles 52: 771-784.

Wolfe David & Jaffe Peter 1999

Emerging strategies in the prevention of domestic violence. The future of children 9.

Liite 1

Oletko mies, joka on kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa parisuhteessa? Toivon, että kirjoitat vapaamuotoisesti omista väkivaltakokemuksistasi. Miten väkivalta on vaikuttanut sinuun, ihmissuhteisiisi ja elämääsi ja miten olet selviytynyt? Oletko hakenut apua? Oletko saanut apua? Oletko kertonut kenellekään ja miten siihen on suhtauduttu? Kirjoita niistä asioista, jotka ovat mielestäsi tärkeitä.

Teen opinnäytetyötä Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaalian ylempää amk-tutkintoa varten ja käytän saamiani kirjoituksia opinnäytetyössäni. Kirjoituksesi tulee siis tutkimuskäyttöön ja sitä käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Voit lähettää vapaamuotoisen kirjoituksesi sähköpostilla: paivi.tapaninen@student.diak.fi tai postiosoitteella Päivi Tapaninen, Vihdin seurakunta, Seimelänkuja 5, 03400 Vihti, viimeistään 25.10 mennessä. Lisätietoja yllä olevasta sähköpostiosoitteesta tai 040 353 2241.

Liite 2

HUOMIO!

Oletko mies, joka on kokenut henkistä tai fyysistä väkivaltaa parisuhteessa? Toivon, että kirjoitat vapaamuotoisesti omista väkivaltakokemuksistasi. Miten väkivalta on vaikuttanut sinuun, ihmissuhteisiisi ja elämääsi ja miten olet selviytynyt? Oletko hakenut apua? Oletko saanut apua? Oletko kertonut kenellekään ja miten siihen on suhtauduttu? Kirjoita niistä asioista, jotka ovat mielestäsi tärkeitä.

Teen opinnäytetyötä Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosiaali-alan ylempää amk-tutkintoa varten ja käytän saamiani kirjoituksia opinnäytetyössäni. Kirjoituksesi tulee siis tutkimuskäyttöön ja sitä käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti.

Voit lähettää vapaamuotoisen kirjoituksesi sähköpostilla: paivi.tapaninen@student.diak.fi tai postiosoitteella Päivi Tapaninen, Vihdin seurakunta, Seimelänkuja 5, 03400 Vihti, viimeistään 25.10 mennessä. Lisätietoja yllä olevasta sähköpostiosoitteesta tai 040 353 2241.